

RISIKO- OG KAPITALSTYRING 2019

Offentliggjøring av finansiell informasjon for SpareBank 1 SR-Bank ASA

INNHold

INNLEDNING	4
SPAREBANK 1 SR-BANK ASA	5
SPAREBANK 1-ALLIANSEN	6
KAPITALDEKNING	7
Kapitaldekningsregelverk	7
Ansvarlig kapital	7
IRB-systemet	7
Kombinerte bufferkrav	9
Faktisk kapitaldekning	10
Uvektet kjernekapitalandel	10
RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK	11
Formål	11
Overordnet risikoksponeering	11
Prosess for risiko- og kapitalstyring (ICAAP)	12
Organisering	14
Risikokultur	16
KREDITTRISIKO	17
Generelt om kredittrisiko	17
Utvikling i kredittrisiko	17
Styring av kredittrisiko	18
Måling av kredittrisiko	20
Risikoklassifiseringssystemet	20
Sikkerheter og andre risikoreducerende tiltak	23
Validering	24
Sammenligning av risikoparametere med faktisk utfall	27
Mislighold og nedskrivninger – sendt regnskap	29
MARKEDSRISIKO	31
Generelt om markedsrisiko	31
Markedsrisiko, herunder spreadrisiko obligasjoner og sertifikater	31
Obligasjonsporteføljen	32
Renterisiko	33
Valutarisiko	33
Verdipapirrisiko aksjer	33
OPERASJONELL RISIKO	34
Styring av operasjonell risiko	34

Måling av operasjonell risiko	34
Utvikling i operasjonell risiko	34
Uønskede hendelser	34
LIKVIDITETSRISIKO	36
Generelt om likviditetsrisiko	36
Styring og måling av likviditetsrisiko	36
EIERRISIKO	38
Styring av eierrisiko	38
Generelt om eierrisiko	38
FORRETNINGSRISIKO	39
OMDØMMERISIKO	39
STRATEGISK RISIKO	40
COMPLIANCERISIKO (ETTERLEVELSE)	40
Compliancepolicy	40
Styring av compliancerisiko	40
FORKORTELSER OG DEFINISJONER	41
VEDLEGG	42

INNLEDNING

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank skal skape finansiell- og strategisk merverdi

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank skal skape finansiell og strategisk merverdi gjennom:

- å ha en god risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyringen og konsernets verdigrunnlag
- å ha en god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjening og tap
- i størst mulig grad prise aktiviteter og produkter i tråd med underliggende risiko
- å ha en tilstrekkelig soliditet ut fra valgt risikoprofil, og samtidig tilstrebe en optimal kapitalanvendelse på de ulike forretningsområdene
- å utnytte diversifiseringseffekter
- å unngå at enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

Denne rapporten er utarbeidet for å gi markedet informasjon om SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalstyring. Rapporteringen er i henhold til gjeldende kapitaldekningsregelverk. Informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital oppdateres kvartalsvis i egne vedlegg. For informasjon om konsernets godtgjørelsesordning henvises det til note 21 i Årsrapport 2019.

SPAREBANK 1 SR-BANK ASA

SpareBank 1 SR-Bank er et finanskonsern for hele Sør-Norge

SpareBank 1 SR-Bank er det nest største norske finanskonsernet, og har en nasjonal distribusjon. Konsernet har fysisk tilstedeværelse i Rogaland, Vestland, Agder samt i Oslo og Viken. Hovedkontoret ligger i Stavanger, og Rogaland er det fylket der konsernet har sterkest posisjon.

SpareBank 1 SR-Bank er et komplett finanshus som tilbyr både tradisjonelle banktjenester som lån, forsikring og spareprodukter, verdipapirhandel, regnskapstjenester og eiendomsmegler tjenester for både person- og bedriftskunder.

Personmarked, bedriftsmarked og offentlig sektor er hovedsatsningsområder for konsernet.

SpareBank 1 SR-Bank har over 300 000 kunder og passerte over 211 milliarder kroner i brutto utlån i 2019.

Konsernets overordnede mål er lønnsom vekst gjennom å ta en tydeligere posisjon i Sør-Norge og gjennom å være en framtidsrettet relasjonsbank. En større geografisk spredning av virksomheten gjør konsernet mindre sårbart for svingninger i lokale markeder.

Figuren nedenfor viser forretningsområder og hel- og deleide selskaper i SpareBank 1 SR-Bank.

Figur 1: Hel- og deleide selskaper i SpareBank 1 SR-Bank ASA per 31.12.2019

Forretningsområder	Heleide datterselskaper		Deleide selskaper	
Kapitalmarked Antall årsverk: 27	EiendomsMegler 1 Omsetning av boliger og næringseiendom Antall årsverk: 193	SR-Boligkreditt Kredittforetak – utsteder av OMF (boliglån) Antall årsverk: 1	BN Bank** (35,0 %) Forretningsbank lokalisert i Oslo og Trondheim	SpareBank 1 Gruppen (19,5 %) Holdingselskap for produkt-selskaper i alliansen
Personmarked Antall årsverk: 500	SR-Forvaltning Fondsforvaltning og aktiv forvaltning Antall årsverk: 12	FinStart Nordic * Oppstartsfabrikk for nye idéer Antall årsverk: 13	SpareBank 1 Boligkreditt (2,2 %) Kredittforetak – utsteder av OMF (boliglån)	SpareBank 1 Næringskreditt (15,6 %) Kredittforetak – utsteder av OMF (næringsseiendoms lån)
Bedriftsmarked Antall årsverk: 160	SpareBank 1 Regnskapshuset SR Regnskap og rådgivning Antall årsverk: 136	Monner Digital låneplattform for småbedrifter Antall årsverk: 12	SpareBank 1 Kredittkort (17,8 %) Kredittkortselskap lokalisert i Trondheim	SpareBank 1 Betaling*** (19,8 %) Selskapet bak betalings-løsning på mobil
Administrasjon og støtte Antall årsverk: 297				

* Antall årsverk i FinStart Nordic inkluderer årsverk i datterselskap Beufort Solutions AS

** Eierandelen økte til 35 % i 2. kvartal 2019 i forbindelse med avtale om endret eiermodell i BN Bank ASA

*** Eier 22 % i VBB AS

SPAREBANK 1-ALLIANSEN

SpareBank 1-alliansen er en av de største tilbydere av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet.

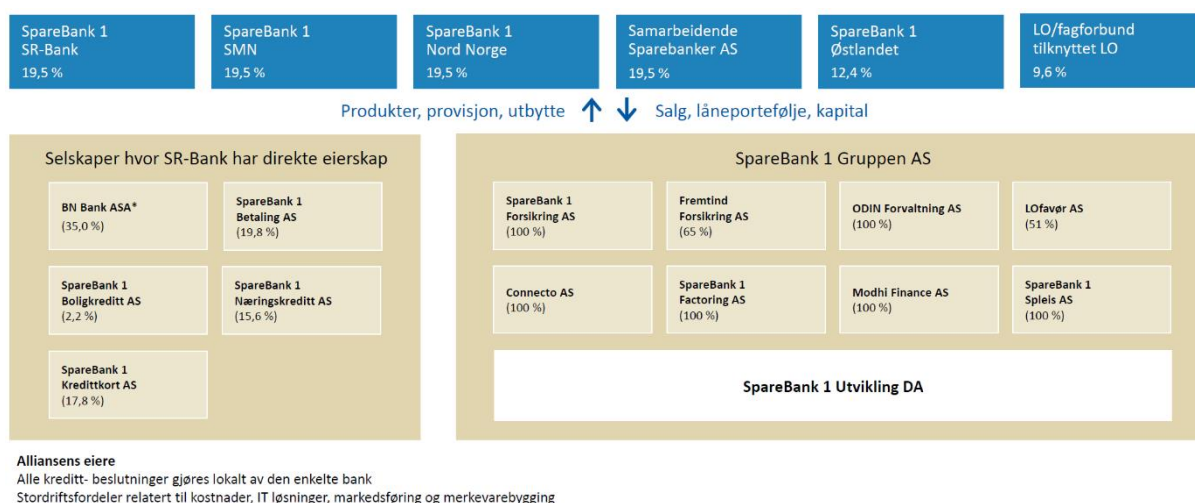
SpareBank 1-alliansens formål er å anskaffe og levere konkurransedyktige, finansielle tjenester og produkter, samt å ta ut stordriftsfordeler i form av lavere kostnader og/eller høyere kvalitet. Alliansen bidrar til å sikre de deltagende sparebankene verdiskaping til nytte for egen region og bankens eiere.

SpareBank 1-bankene driver alliansesamarbeidet gjennom sitt eierskap og deltagelse i SpareBank 1 Utvikling DA. Utvikling og drift av produktselskaper er organisert gjennom bankenes eierskap i holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS.

SpareBank 1 Gruppen AS eies av SpareBank 1 SR-Bank ASA (19,5 prosent), SpareBank 1 Nord-Norge (19,5 prosent), SpareBank 1 SMN (19,5 prosent), SpareBank 1 Østlandet (12,4 prosent), Samarbeidende Sparebanker AS (19,5 prosent – eid av 11 sparebanker i Sør-Norge), og Landsorganisasjonen (LO)/ tilknyttede fagforbund (9,6 prosent).

Produktselskapene i SpareBank 1-alliansen eies av bankene gjennom holdingselskapet SpareBank 1 Gruppen AS. Figuren nedenfor gir en oversikt over eierstrukturen i SpareBank 1-alliansen.

Figur 2: SpareBank 1-alliansen per 31.12.2019

* Eierandelen økte til 35 % i 2. kvartal 2019 i forbindelse med avtale om endret eiermodell i BN Bank ASA

KAPITALDEKNING

SpareBank 1 SR-Bank har styrket kapitaldekningen betydelig gjennom de siste årene.

Kapitaldekningsregelverk

For å sikre at finansforetak vurderer og håndterer risiko på en effektiv og god måte samt at de er solide og robuste ovenfor svingninger og sjokk i økonomien, reguleres finansforetakene av finansielle myndigheter, blant annet med krav til kapitaldekning.

Kapitaldekningsregelverket bygger på tre pilarer:

- **Pilar 1:** Kvantitative minimumskrav til ansvarlig kapital og beskrivelse av beregningsmetodene for risikovektet volum og hva som er tellende kapital.
- **Pilar 2:** Krav til risikostyring og internkontroll, herunder krav til interne prosesser for vurdering av risikoeksponering og kapitalbehov (ICAAP). Under Pilar 2 kan tilsynsmyndigheter stille krav til tilleggskapital, dersom de mener at øvrige kapitalkrav ikke godt nok fanger opp den underliggende risikoen i en institusjon.
- **Pilar 3:** Krav til rapportering og offentliggjøring av finansiell informasjon. Pilar 3 skal gjøre det mulig for markedet å vurdere finansinstitusjonens risiko- og kapitalstyring.

Ansvarlig kapital

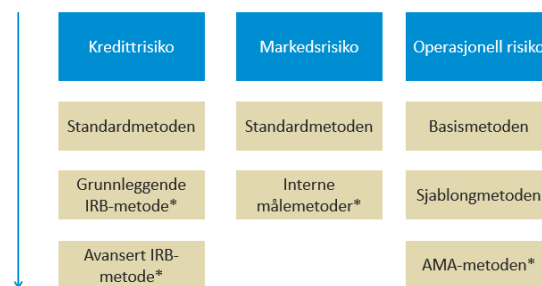
I henhold til allmennaksjeloven skal alle selskaper til enhver tid ha egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet. Kapitaldekningsregelverket definerer i pilar 1 minimumskravet til ansvarlig kapital for følgende risikotyper: kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko.

Det er i prinsippet to ulike tilnærminger for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital etter kapitaldekningsregelverket. Den ene tilnærmingen er basert på sjablongregler, mens den andre er basert på bruk av interne modeller (IRB). Ved bruk av interne modeller er det regulatoriske

minimumskravet til kapital basert på bankenes interne risikovurderinger. Dette gjør det lovbestemte minimumskravet til kapitaldekning mer risikosensitivt, slik at kapitalkravet i større grad samsvarer med risikoen i de underliggende porteføljer eller aktiviteter.

De ulike metodene for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital i pilar 1 er vist i figuren under.

Figur 3: Alternative metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital¹

* Metodene krever tillatelse av Finanstilsynet

SpareBank 1 SR-Bank benytter standardmetoden for beregning av kapitalkrav for markedsrisiko og sjablongmetoden for operasjonell risiko. Ved beregning av nødvendig krav til kapital for kredittrisiko har SpareBank 1 SR-Bank tillatelse til å bruke interne modeller i både personmarkedet (IRB-massemarked) og bedriftsmarkedet (avansert IRB-metode for foretak). Dette innebærer at risikoparameterne misligholdssannsynlighet (PD – Probability of Default), konverteringsfaktor (KF) til bruk for å fastsette eksponering ved mislighold (EAD - Exposure at Default) og tapsgrad ved mislighold (LGD - Loss Given Default) er beregnet ved hjelp av egne modeller.

IRB-systemet

IRB-systemet i SpareBank 1 SR-Bank omfatter alle modeller, arbeids- og beslutningsprosesser,

¹ De tre metodene som er tilgjengelige for beregninger av kapital for operasjonell risiko vil erstattes av ny standardmetode når endelig baselregelverk trer i kraft i januar 2022.

kontrollmekanismer, IT-systemer og interne retningslinjer og rutiner som benyttes i måling og styring av kredittrisiko. SpareBank 1 SR-Bank sin målsetting med IRB-systemet er å danne grunnlag for god risikostyring og sikre tilfredsstillende kapitaldekning i forhold til risikoen som konsernet påtar seg. IRB-systemet griper inn i en betydelig del av konsernets virksomhet, og har bidratt til å heve kvaliteten på risikostyringen i SpareBank 1 SR-Bank betydelig.

De interne målemetodene som benyttes ved den interne risikostyringen gjennomgås i kapittel for

kredittrisiko. Regulatoriske beregninger av risikoeksponering og kapitalkrav beregnes med utgangspunkt i de samme systemer og modeller som benyttes ved den interne risikostyringen, men med enkelte forskjeller i modeller og modellparametere.

Tabellen under viser hovedmetodene som SpareBank 1 SR-Bank bruker ved beregning av minstekravene til ansvarlig kapital for henholdsvis kreditt-, markeds- og operasjonell risiko.

Tabell 1: SpareBank 1 SR-Bank sine metoder for beregning av minimumskravet til ansvarlig kapital

Risikotype	Portefølje	Regulatorisk metode
Kredittrisiko	Stater – morbank	Standardmetoden
	Institusjoner – morbank	Standardmetoden
	Borettslag, lag og foreninger – morbank	Standardmetoden
	Foretak – morbank	IRB-Avansert
	Massemarked – morbank	IRB-massemarked
	Leasing	Standardmetoden*
	Forbrukslån og billån	Standardmetoden
	SpareBank 1 SR-Investering AS – datterselskap	Standardmetoden
	SpareBank 1 SR-Forvaltning AS – datterselskap	Standardmetoden
	Massemarked - SpareBank 1 Boligkreditt AS	IRB-massemarked
	Massemarked - SR-Boligkreditt AS	IRB-massemarked
	Foretak – SpareBank 1 Næringskreditt AS	Standardmetoden
	Foretak – BN Bank AS	IRB-Avansert
Massemarked – BN Bank AS	IRB-massemarked	
Markedsrisiko	Egenkapitalrisiko – morbank	Standardmetoden
	Gjeldsrisiko – morbank	Standardmetoden
	Valutarisiko- morbank	Standardmetoden
	Døtre og andre deleide selskap	Standardmetoden
Operasjonell risiko	SpareBank 1 SR-Bank inklusive datterselskaper	Sjablongmetoden
	Andre deleide selskap	Standardmetoden

*Det tidligere heleide datterselskapet SpareBank 1 SR-Finans AS ble fusjonert inn i morbank SpareBank 1 SR-Bank ASA fra og med 1. januar 2017. Den innfusjonerte porteføljen av leasing rapporteres regulatorisk etter standardmetoden, mens internt benyttes IRB-metoden. SpareBank 1 SR-Bank vil sende søknad til Finanstilsynet om tillatelse til å benytte avansert IRB for den innfusjonerte porteføljen av leasing i løpet av 1. halvår 2020.

Kombinerte bufferkrav

I Basel III ble det innført krav til kombinerte bufferkrav utover minimumskravet til ansvarlig kapital. Disse er bevaringsbuffer, systemrisikobuffer, motsyklisk buffer og buffer for systemviktige finansinstitusjoner.

Bevaringsbuffer (2,5 prosent): Kravet til bevaringsbuffer på 2,5 prosent av bankens beregningsgrunnlag er konstant gjennom alle konjunkturer. Formålet med bevaringsbufferen er å sikre at bankene bygger kapital i høykonjunktur for å hindre at kapitalen faller under minimumskravet i perioder med lavkonjunktur.

Systemrisikobuffer (3,0 prosent): Systemrisiko kan defineres som en risiko for at finansiell ustabilitet gir forstyrrelser i tilbudet av finansielle tjenester av et omfang som kan gi betydelige negative virkninger på produksjon og sysselsetting. Systemrisikobufferen på tre prosent skal dempe de negative virkningene ved finansiell ustabilitet.

Motsyklisk buffer (0,0-2,5 prosent): Den motsykliske kapitalbufferen var fastsatt til 2,5 prosent ved utgangen av 2019, men er senket til 1,0 prosent med virkning fra 13. mars 2020. Nivået fastsettes av Finansdepartementet etter råd fra Norges Bank, og størrelsen på bufferen avhenger av konjunktursituasjonen. Formålet med den motsykliske kapitalbufferen er å gjøre institusjonene mer solide og robuste overfor utlånstap i en framtidig lavkonjunktur og dempe faren for at bankene skal bidra til å forsterke en eventuell nedgangskonjunktur ved å redusere sin kredittgivning.

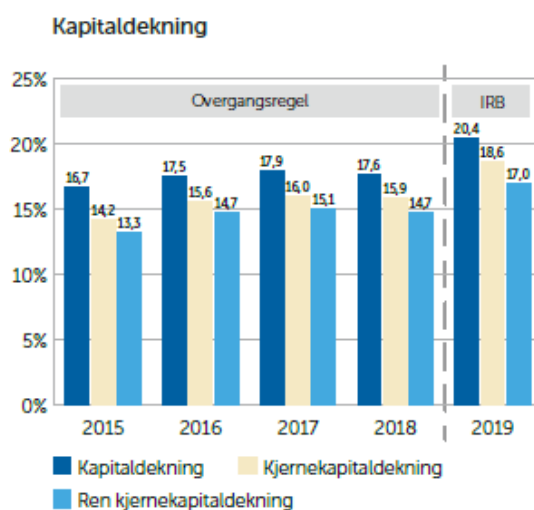
Buffer for systemviktige institusjoner (2 prosent): Kredittforetak som av norske myndigheter blir definert som systemviktige vil få tillagt et ekstra

bufferkrav på to prosent. I utgangspunktet skulle institusjoner med en forvaltningskapital på minst 10 prosent av Fastlands-Norges BNP, eller en andel av utlånsmarkedet på minst fem prosent, defineres som systemviktig. I oktober 2018 kommuniserte Finanstilsynet at de ønsket å inkludere et tredje kriterium i definisjonen. Dette kriteriet er at banker som ved utgangen av foregående år hadde en utlånsandel til bedriftsmarkedet på minst 10 prosent i én eller flere regioner skal anses som systemviktige. SpareBank 1 SR-Bank oppfyller det nye kriteriet og kan derfor defineres som en systemviktig finansinstitusjon dersom forslaget vedtas. Forslag til forskriftsendring er sendt Finansdepartementet som vil komme med et endelig vedtak. Det er ikke ventet at Finansdepartementet vil komme med en endelig avklaring før i løpet av 2. kvartal 2019, og endelig konklusjon er usikker. Et eventuelt SIFI krav for SpareBank 1 SR-Bank vil mest sannsynlig bli gjeldende fra 2. eller 3. kvartal 2020.

Pilar 2-tillegg (2,0 prosent): Pilar 2-tillegget skal fange opp kapitalbehov knyttet til risikoer som ikke fullt ut dekkes av kapitalkravene i Pilar 1. For SpareBank 1 SR-Bank vil pilar 2-tillegget med virkning fra 31.03.2019 reduseres fra 2,0 prosent til 1,7 prosent.

Ved utgangen av 2019 var ren kjernekapitaldekning 17,0 prosent (14,7 prosent) mens kjernekapitaldekningen 18,6 prosent (15,9 prosent) og kapitaldekningen 20,4 prosent (17,6 prosent). SpareBank 1 SR Bank ASA oppfyller samlet krav til ren kjernekapitaldekning på 14,2 prosent, inkludert motsyklisk kapitalbuffer og Pilar 2 påslag. Banker klassifisert som systemviktige finansinstitusjoner pålegges i tillegg et særskilt kapitalbufferkrav. SpareBank 1 SR-Bank ASA er ikke definert som en systemviktig finansinstitusjon.

Figur 4: Kapitalkrav

Faktisk kapitaldekning

Ved utgangen av 2019 er ren kjernekapitaldekning på 17,0 prosent og kapitaldekningen 18,6 prosent, mot henholdsvis 14,7 og 15,9 prosent ved utgangen av 2018. Den vesentlige oppkapitaliseringen skyldes blant annet at EUs kapitalkravsregelverk CRR/CRD IV trådte i kraft fra 31. desember 2019. Det innebærer blant annet at kapitalkravene for utlån til små og mellomstore bedrifter (SMB) blir redusert, og at det såkalte Basel I gulvet ble opphevet. I tillegg har banken forbedret kredittkvaliteten på utlånsporteføljen.

Egenkapitalavkastning eksklusiv fusjonseffekt Fremtind Forsikring AS er 12,1 %.

Uvektet kjernekapitalandel

I tillegg til de skjerpede kravene til ansvarlig kapital og kombinerte bufferkrav, foreslo Baselkomiteen i

2011 å innføre uvektet kjernekapitaldekning² (leverage ratio) som et supplerende kapitalmål til kapitaldekning basert på risikovektet beregningsgrunnlag. Et minstekrav på 3 prosent ble lagt til grunn i forslaget. EU-kommisjonen fulgte opp gjennom å innføre krav i CRD IV om beregning av uvektet kjernekapitalandel og med en ambisjon om å innføre minimumskrav til nivået på uvektet kjernekapitalandel fra 2018. Finansdepartementet har fastsatt et minstekrav til uvektet kjernekapitaldekning tilsvarende 3,0 prosent fra og med 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg ha en uvektet kjernekapitaldekningsbuffer på minst 2,0 prosent. Systemviktige banker skal utover dette ha en uvektet kjernekapitaldekningsbuffer på minst 1,0 prosent.

Minstekravet til uvektet kjernekapitaldekning for SpareBank 1 SR-Bank er 5,0 prosent. SpareBank 1 SR-Bank har ved utgangen av 2019 en uvektet kjernekapitalandel på 7,8 prosent, og dermed godt over de minimumskrav som diskuteres og anbefales internasjonalt.

RISIKO- OG KAPITALSTYRING I SPAREBANK 1 SR-BANK

Kjernevirksomheten til banknæringen er å skape verdier gjennom å ta bevisst og akseptabel risiko. Konsernet bruker derfor betydelige ressurser på å videreutvikle risikostyringsystemer og -prosesser som er i tråd med ledende internasjonal praksis.

Formål

Risiko- og kapitalstyringen i SpareBank 1 SR-Bank skal skape finansiell og strategisk merverdi gjennom:

- å ha en god risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risikostyringen og konsernets verdigrunnlag
- å ha en god forståelse av hvilke risikoer som driver inntjening og tap
- i størst mulig grad prise aktiviteter og produkter i tråd med underliggende risiko
- å ha en tilstrekkelig soliditet ut fra valgt risikoprofil, og samtidig tilstrebe en optimal kapitalanvendelse på de ulike forretningsområdene
- å utnytte diversifiseringseffekter
- å unngå at enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad

Overordnet risikoeksponering

SpareBank 1 SR-Bank eksponeres for ulike typer risiko:

- **Kredittrisiko:** risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser
- **Markedsrisiko:** risikoen for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser og verdipapirmarkeder
- **Operasjonell risiko:** risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil eller eksterne hendelser
- **Likviditetsrisiko:** risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økninger i eiendeler uten vesentlige ekstrakostnader

- **Eierisiko:** risikoen for at SpareBank 1 SR-Bank blir påført negative resultat fra eierposter i strategisk eide selskap eller at konsernet må tilføre ny egenkapital til strategisk eide selskap. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SR-Bank har en vesentlig eierandel og innflytelse
- **Forretningsrisiko:** risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer
- **Omdømmerisiko:** risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, det vil si hos kunder, motparter, aksjemarked og myndigheter
- **Strategisk risiko:** risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsinger
- **Compliance risiko:** risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner, bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av regelverket og/eller brudd på konsesjonsbestemmelser
- **Konsentrasjonsrisiko:** risikoen for at det oppstår en opphopning av eksponering mot en enkelt kunde, bransje eller geografisk område
- **Pensjonsrisiko:** risikoen for økning i fremtidige pensjonsforpliktelser
- **Klimarisiko:** risikoen for direkte og indirekte tap som følge av klimarelaterte forhold

Konsernets risiko tallfestes blant annet gjennom beregninger av forventet tap og risikojustert kapital for å kunne dekke uventede tap. Forventet tap beskriver det beløpet konsernet statistisk må forvente å tape i løpet av en 12 måneders periode, mens risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet er eksponert mot. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke 99,9 prosent av mulige uventede tap.

Prosess for risiko- og kapitalstyring (ICAAP)

Formålet med Policy for risiko- og kapitalstyring er å gi føringer for konsernets overordnede holdninger og prinsipper til risiko- og kapitalstyring, og sikre at konsernet har en effektiv prosess for dette. Policyen skal videre sikre at det interne rammeverket tilfredsstillende lover, forskrifter og beste praksis for god risiko- og kapitalstyring.

Risiko- og kapitalvurderingsprosessen i SpareBank 1 SR-Bank bygger på følgende hovedprinsipper:

- Konsernets rammeverk for risiko- og kapitalstyring skal være dokumentert og bygge på beste internasjonale praksis
- Konsernet skal ha en kontroll- og styringsstruktur som fremmer forsvarlig og uavhengig styring og kontroll
- Risiko- og kapitalstyringen skal være en integrert del av styrings- og beslutningsprosessen i konsernet
- Risiko- og kapitalstyringen i konsernet skal støtte opp under konsernets strategiske utvikling og måloppnåelse, og samtidig sikre finansiell stabilitet og forsvarlig formuesforvaltning
- Konsernet skal ha en god risikokultur som kjennetegnes av høy bevissthet om risiko- og kapitalstyring
- Styret skal minimum årlig vedta konsernets ønskede risikoprofil
- SpareBank 1 SR-Bank skal ha en risikovilje som gir tilstrekkelig buffer i forhold til konsernets risikoevne, og der ingen enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad
- Prosessen for risikoidentifikasjon skal gjennomføres jevnlig, være framoverskuende og dekke alle vesentlige risikoområder
- Kvantifiseringen av risiko skal bygge på anerkjente metoder og være tilstrekkelig konservativ slik at eventuelle modellsvakheter hensyntas på en god måte
- Det skal gjennomføres grundige analyser av de identifiserte risikoene for å forstå risikoenes påvirkning på inntekter, kostnader og tap
- På bakgrunn av risikoanalysen skal det etableres effektive kontroll- og styringstiltak for de enkelte risikoene. Sannsynlighetsreduserende tiltak skal prioriteres foran konsekvensreduserende tiltak
- Konsernet skal minst årlig gjennomføre en finansiell framskrivning med varighet på minimum fem år, og den skal minimum dekke en forventet finansiell utvikling samt en periode med et alvorlig økonomisk tilbakeslag. Det alvorlige økonomiske tilbakeslaget skal være strengt, men realistisk
- Avkastningen på regulatorisk kapital skal være et av de viktigste strategiske resultatmålene i den interne styringen av SpareBank 1 SR-Bank. Risikojustert avkastning skal være grunnlaget for fastsettelse av de kredittstrategiske rammene for EAD mellom henholdsvis BM og PM.
- Konsernet skal ha en oversiktlig og periodisk risikoppfølging og -rapportering
- Konsernet skal i størst mulig grad prise aktiviteter og produkter i tråd med den underliggende risiko for å sikre riktig risikotaking
- Konsernet skal utarbeide robuste gjenopprettelsesplaner for å i best mulig grad kunne håndtere kritiske situasjoner hvis de skulle oppstå
- Konsernet skal ha entydige og klare definisjoner av de ulike risikotypene

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess er rammeverket basert på ulike elementer som reflekterer måten styret og ledelsen styrer konsernet på. Hovedelementene er beskrevet i figuren under.

Figur 5: Hovedelementene i SpareBank 1 SR-Bank sin risiko- og kapitalvurderingsprosess

Konsernets strategiske målbilde

Rammeverket for styring og kontroll tar utgangspunkt i konsernets til enhver tid gjeldende strategiske målbilde.

Definering av risikoprofil

Styret skal minimum årlig vedta konsernets risikoprofil. SpareBank 1 SR-Bank definerer sin risikoprofil gjennom å beregne konsernets risikoevne og deretter fastsette konsernets risikovilje. Risikoevne og -vilje defineres ut fra resultat, rating, soliditet, likviditet og kredittkvalitet, og settes både for en normal konjunktursyklus og for et alvorlig økonomisk tilbakeslag.

Risikoevne beskriver den maksimale risikoeksponeringen konsernet tåler før det havner i en mulig recovery-situasjon og må vurdere nødvendige gjenopprettende tiltak. Risikovilje beskriver maksimal ønsket risikoeksponering ut fra et inntjenings- og tapsperspektiv, gitt den definerte risikoevnen. Forskjellen mellom risikoevne og risikovilje uttrykker konsernets sikkerhetsbuffer i forhold til å komme i en mulig recovery-situasjon, og risikoviljen skal være betydelig lavere enn risikoevnen.

Risikoidentifikasjon og analyse

Proessen for risikoidentifikasjon er framoverskuende og dekker alle vesentlige risikoområder. Det gjennomføres grundige analyser av risikoene som er identifisert for å forstå risikoenes egenskaper og effekten av de etablerte kontroll- og styringstiltakene. For de områder hvor

risikoen vurderes som for høy, skal det implementeres nye kontroll- og styringstiltak eller foretas en vurdering av om aktiviteten skal legges ned.

Sannsynlighetsreducerende tiltak skal prioriteres foran konsekvensreducerende tiltak. For alle vesentlige deler av konsernets virksomhetsområder skal det foreligge en ajourholdt dokumentasjon over hvilke kontroll- og styringstiltak som er etablert, risikonivåer og henvisning til eventuelle instruksjer, fullmakter og arbeidsbeskrivelser. På bakgrunn av risikoanalysen utarbeides det årlig en risikostrategi som fastsetter akseptabelt risikonivå og målsettinger om risikojustert avkastning.

Finansiell framskrivning og stresstesting

Det foretas to finansielle framskrivninger, minimum årlig:

- Finansiell framskrivning av forventet utvikling de neste fem årene
- Finansiell framskrivning av et alvorlig økonomisk tilbakeslag over fem år

Finansiell framskrivning av forventet utvikling

Den finansielle framskrivningen av forventet utvikling bygger på konsernets prognose for gjeldende periode. Prognosen gjenspeiler konsernets strategiske målbilde, forretningsplaner, krav til kapitaldekning og forventet utvikling i makrobildet for de neste årene.

Formålet med framskrivningen er å belyse hvordan dette påvirker konsernets finansielle utvikling målt i egenkapitalavkastning, fundingsituasjon og kapitaldekning.

Finansiell framskrivning av et økonomisk tilbakeslag i økonomien (stresstest)

Formålet med en finansiell framskrivning av et alvorlig økonomisk tilbakeslag er å:

- Vurdere den potensielle tapssituasjonen ut fra ulike konjunktursituasjoner
- Vurdere sårbarheten til porteføljer/aktiviteter
- Øke forståelsen av hvordan sjokk virker på konsernets lønnsomhet, likviditetssituasjon og kapitaldekning
- Vurdere den potensielle tapssituasjonen ut fra ulike strategiske muligheter
- Identifisere svakheter i konsernets risikostراتيجier og prosesser som et hjelpemiddel for å utvikle risikoreducerende tiltak og planlegging av kriseberedskap

Framskrivningen har en tidshorisont på 5 år og dekker dermed inn en forventet konjunktursyklus. For å vurdere konsekvensene av et økonomisk tilbakeslag for SpareBank 1 SR-Bank fokuserer konsernet i betydelig grad på de områder av økonomien som påvirker den finansielle utviklingen. Dette er først og fremst utvikling i kredittetterspørsel, aksjemarkedet, rentemarkedet og utvikling i kredittrisikoen. I tillegg til å ha konsekvenser for avkastningen på de underliggende eiendeler vil et økonomisk tilbakeslag også ha konsekvenser for kundenes spareadferd.

Kapitalallokering

Risikojustert avkastning er et av de viktigste resultatmålene i SpareBank 1 SR-Bank. Risikojustert avkastning tar utgangspunkt i beregningen av risikojustert kapital som beskriver hvor mye kapital konsernet må holde for å kunne dekke et uventet tap innenfor ett år med 99,9 prosent konfidensnivå.

Dette innebærer at forretningsområdene tildeles kapital i henhold til den beregnede risikoen ved virksomheten. Det foretas en løpende oppfølging av kapitalavkastningen.

Evaluering og tiltak

De overnevnte finansielle framskrivningene gir administrasjonen og styret god risikoforståelse slik at de riktige strategiske valg kan treffes, og samtidig sikre en tilfredsstillende risikoprofil. På bakgrunn av analysene utarbeider SpareBank 1 SR-Bank kapitalplaner for å oppnå en langsiktig og effektiv kapitalstyring og sikre at konsernet har en forsvarlig kapitaldekning ut fra risikoeksponering og strategisk målbylde.

SpareBank 1 SR-Bank har i tillegg utarbeidet beredskapsplaner for i størst mulig grad å kunne håndtere kriser hvis de likevel skulle oppstå. Beredskapsplanene til konsernet dekker:

- Kapitaldekning
- Likviditetsrisiko
- Operasjonell risiko

Rapportering og oppfølging

Konsernets overordnede risikoeksponering og risikoutvikling følges opp gjennom periodiske risikorapporter til administrasjonen og styret. Overordnet risikoovervåking og rapportering foretas av avdeling for risikostyring, som er uavhengig av forretningsenhetene. Avdelingen rapporterer direkte til administrerende direktør.

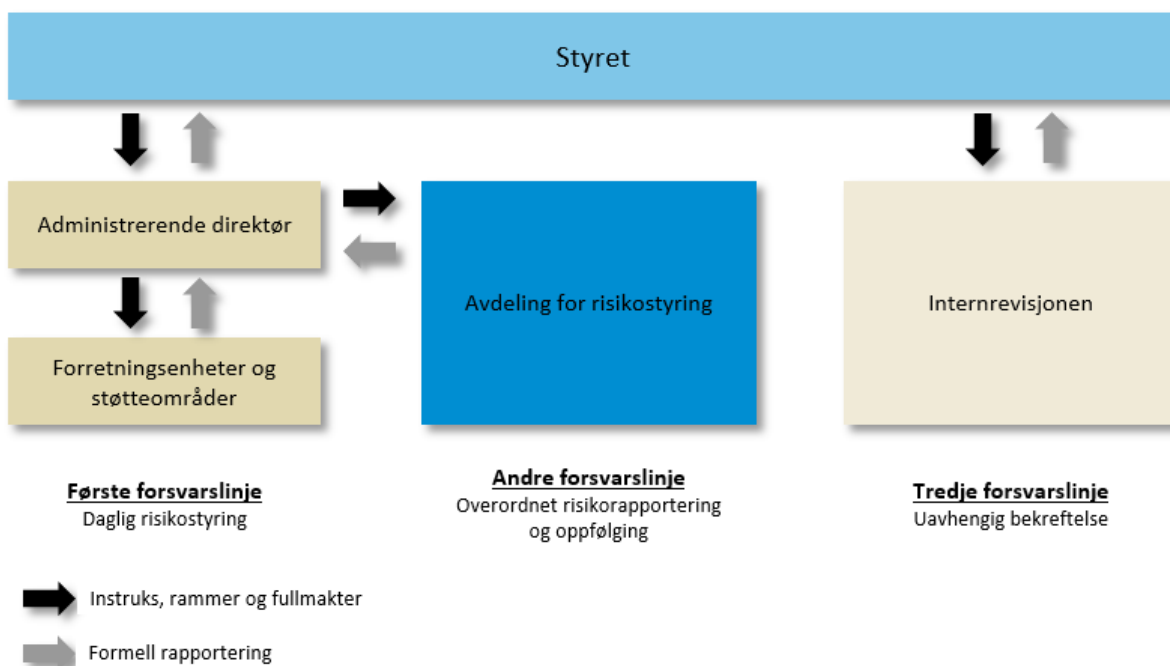
Alle ledere er ansvarlige for den daglige risikostyringen innenfor sitt eget ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikoeksponeringen er innenfor de rammer som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Organisering

SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av uavhengighet i styring og kontroll, og ansvaret er fordelt mellom ulike roller i organisasjonen. Gjennom generalforsamlingen utøver aksjeeierne den øverste myndighet i banken.

Konsernet legger vekt på en kontroll- og styringsstruktur som fremmer målrettet og uavhengig styring og kontroll.

Figur 6: Organisering av risiko- og kapitalstyring

Styret i SpareBank 1 SR-Bank har ansvaret for å godkjenne en forsvarlig risikoprofil, avkastningsmål, overordnede rammeverk for risiko- og kapitalstyring inkludert IRB-systemet og risikomodeller generelt. Styret er videre ansvarlige for å godkjenne risikorammer og fullmakter samt ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) med tilhørende vurdering av forsvarlig soliditet og likviditet sett i forhold til konsernets risikoprofil og regulatoriske krav.

Styret skal forsikre seg om at rammeverk for risiko- og kapitalstyring er tilstrekkelig kommunisert og implementert i hele konsernet. Styret skal videre forsikre seg om at rammeverket følges opp med tilstrekkelig autoritet og ressurser.

Adm. direktør har ansvaret for den overordnede risikostyringen. Dette betyr at adm. direktør er ansvarlig for at det implementeres effektive risikostyringssystemer i konsernet, og at risikoeksponeringen overvåkes. Adm. direktør er også ansvarlig for delegering av fullmakter og rapportering til styret.

Ledere av forretnings- og støtteområdene og ansatte har ansvaret for den daglige risikostyringen innenfor sitt ansvarsområde, og de skal til enhver tid påse at risikostyringen og risikoeksponeringen er innenfor de rammer og overordnede styringsprinsipper som er besluttet av styret eller administrerende direktør.

Avdeling for risikostyring skal være organisert uavhengig av forretningsenhetene og skal rapportere direkte til adm. direktør. Konserndirektør for risikostyring har også i enkelttilfeller mulighet for å rapportere direkte til styret hvis ekstraordinære situasjoner skulle kreve det. Avdelingen har ansvaret for videreutvikling av rammeverket for risiko- og kapitalstyring inkludert risikomodeller og risikostyringssystemer. Avdelingen er videre ansvarlig for oppfølging og rapportering av risikoeksponeringen og rammeutnyttelser.

Internrevisjonen overvåker at risikostyringsprosessen er målrettet, effektiv og fungerer som forutsatt. Konsernets internrevisjonsfunksjon er outsourcet, og dette sikrer uavhengighet, kompetanse og kapasitet. Intern revisjonen rapporterer organisasjonsmessig til styret. Intern revisjonens rapporter og anbefalinger om forbedringer i konsernets risikostyring blir kontinuerlig gjennomgått i konsernet.

Komiteer og utvalg:

Styrets risikoutvalg: Risikoutvalget skal overordnet følge opp konsernets risikoeksponering og rammeverk for risiko- og kapitalstyring. Risikoutvalget skal ha myndighet til å undersøke alle aktiviteter og forhold knyttet til konsernets samlede risiko og kan innhente opplysninger fra enhver ansatt. Alle konsernets ansatte og tillitsvalgte skal gi de opplysninger og den bistand som risikoutvalget måtte be om. Risikoutvalget kan iverksette de

undersøkelser det finner nødvendig for å dekke sine oppgaver, herunder innhente eksterne råd og bistand.

Risikoutvalget svarer overfor styret i SpareBank 1 SR-Bank for gjennomføringen av sine oppgaver. Det enkelte medlem har ikke noe spesielt eksternt ansvar i sin rolle som medlem av risikoutvalget. Styrets ansvar og det enkelte styremedlems ansvar reduseres ikke som følge av risikoutvalgets virksomhet.

Risiko- og kapitalstyringskomiteen ivaretar overordnet oppfølging av konsernets risikoprofil, funding, soliditet og at konsernet etterlever gjeldende lover og forskrifter. Komiteen behandler også utkast til risikostrategier og kapitalallokering. Risiko- og kapitalstyringskomiteen er i hovedsak sammensatt av medlemmer av konsernledelsen.

Balansekomiteen er et rådgivende organ i forhold til operativ styring av konsernets balanse innenfor de rammer som er trukket opp av styret. Hovedfokuset til balansekomiteen skal være overvåking og kontroll av de faktorer som direkte og/eller indirekte påvirker bankens finansieringsevne.

Valideringskomiteen er ansvarlig for valideringen av konsernets risikostyringssystemer og har ansvar for å vurdere og eventuelt anbefale nye risikomodeller samt følge opp regulatoriske forhold knyttet til risikostyringssystemene og risikomodellene. Valideringskomiteen er bredt sammensatt med ledende ansatte og faglig ekspertise fra ulike miljøer.

Kredittutvalgene har ansvaret for å avgi en uavhengig innstilling til fullmaktshaver. Kredittutvalgene gjør i innstillingen en vurdering av låne- og kredittsøknadene i henhold til gjeldende kredittstrategi, kredittpolitikk, bevilgningsreglement og kredittbehandlingsrutiner.

Kredittutvalgene legger spesiell vekt på å avdekke risiko i tilknytning til den enkelte søknad og foretar en egen selvstendig vurdering av kredittrisiko, der konsekvensene for konsernet av de ulike risikoer blir klarlagt.

Risikokultur

Med risikokultur menes verdier og holdninger som kommer til uttrykk gjennom risikobevisthet, handlinger og evne til organisatorisk læring. En god risikokultur utgjør grunnmuren i god risikostyring og er en forutsetning for å få fullt utbytte av profesjonelle policyer, rutiner og modeller.

I samarbeid med Universitetet i Stavanger har konsernet derfor utviklet et rammeverk som benyttes til å gjennomføre jevnlig konsernomfattende evalueringer av risikokultur. Resultatene viser at SpareBank 1 SR-Bank har en god risikokultur hvor ansatte opplever en tydelig organisasjon som støtter og oppmuntrer etisk atferd, med en ledelse som opptre i samsvar med organisasjonens etiske retningslinjer. Resultatene fra målingene gir gode diskusjoner i konsernet og økt bevissthet og innsikt i temaer som vanligvis ikke diskuteres like direkte. Det at det gjennomføres slike målinger vurderes derfor i seg selv å utgjøre et viktig bidrag til å skape en god risikokultur.

KREDITTRISIKO

Kreditrisiko er risikoen for tap som følge av at kunder eller motparter ikke har evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser.

Generelt om kredittrisiko

SpareBank 1 SR-Bank har hovedsakelig kredittrisiko gjennom utlånsporteføljen i personmarkedet og bedriftsmarkedet. I tillegg har konsernet kredittrisiko gjennom likviditetsreserveporteføljen. Denne porteføljen skal i hovedsak bestå av obligasjoner og sertifikater med lav risiko som kvalifiserer for låneadgang i Norges Bank.

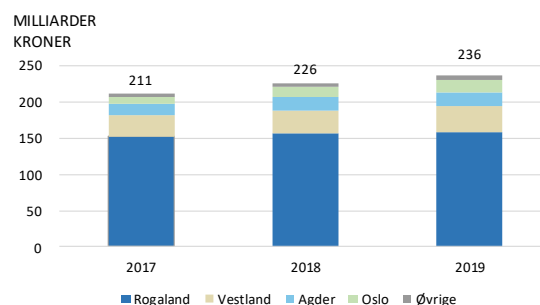
Utvikling i kredittrisiko

Ved beskrivelse av kredittrisiko i dette avsnittet benyttes følgende begreper:

- Misligholdssannsynlighet (PD) – sannsynlighet for mislighold i løpet av en 12-måneders periode basert på langsiktig utfall³.
- Eksponering ved mislighold (EAD) – en beregnet størrelse som inneholder faktisk eksponering og forventet eksponering på bevilgede, men ikke trukne rammer på misligholdstidspunktet.

SpareBank 1 SR-Bank har Sør- Norge som primært geografisk markedsområde, med størst tilstedeværelse i Rogaland, Agder og Vestland samt Oslo og Viken. Figuren nedenfor viser eksponeringen fordelt på geografiske områder per desember de tre siste årene for friske kunder i SpareBank 1 SR-Bank (morbank) inkludert porteføljer overført til kredittforetak. SpareBank 1 SR-Finans er inkludert i tallene fra og med 2017.

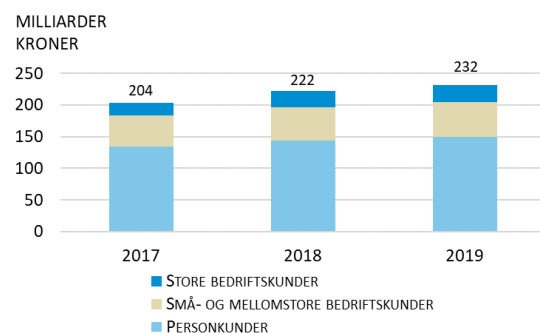
Figur 7: Eksponering (EAD) fordelt på geografisk markedsområde

Rogaland er konsernets største markedsområde, og eksponeringen per desember 2019 er på om lag 158 milliarder kroner. Dette utgjør 67 prosent av SpareBank 1 SR-Banks totale utlåns eksponering. Eksponeringen i Vestland, Agder og Oslo utgjør henholdsvis 35, 20 og 16 milliarder kroner i 2019.

Utlåns eksponeringen i SpareBank 1 SR-Bank består av en godt diversifisert portefølje med både personkunder og bedriftskunder. Figuren under viser utviklingen i utlånsporteføljen i personmarkedet og bedriftsmarkedet de tre siste årene.

Figur 8: Eksponering (EAD) fordelt på kundesegment

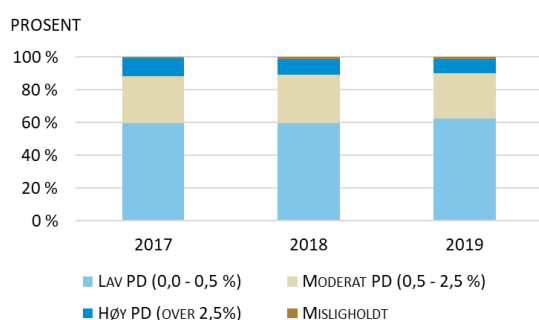
Den største andelen av utlåns eksponeringen i SpareBank 1 SR-Bank er rettet mot personmarkedskunder, og utlån i dette segmentet er i all hovedsak finansiering med pant i fast

³ Langsiktig utfall gjennom en full tapssyklus med en varighet på 25 år.

eiendom. Eksponering mot personkunder har økt fra 144 til 150 milliarder i 2019. 97 prosent av utlånseksponeringen i personmarkedet består av engasjementer som er mindre enn 10 millioner kroner. Eksponeringen mot små- og mellomstore bedriftskunder har økt fra 53 til 55 milliarder kroner i 2019. Kredittseksponeringen mot store kunder har økt fra 25 til 27 milliarder i løpet av 2019. Store bedriftskunder defineres her som enkeltkunder med eksponering (EAD) større enn 250 millioner kroner.

Et klart definert rammeverk som setter begrensninger på hva som finansieres og på hvilke vilkår bidrar til å opprettholde en stabil og robust portefølje.

Figur 9: Utlånsportefølje fordelt på misligholdssannsynlighet (PD)⁴

Andel utlånseksponering mot kunder med misligholdssannsynlighet (PD) lavere enn 0,5 prosent utgjør 62 prosent i 2019. Dette er kunder som risikoklassifiseres i misligholdsklasse A, B eller C. Andelen utlånseksponering med moderat PD var 28 prosent. Disse kundene risikoklassifiseres i misligholdsklasse D, E og F.

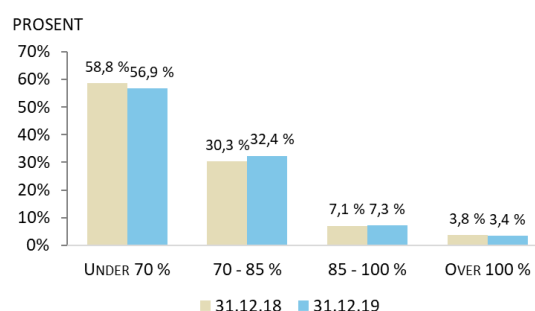
SpareBank 1 SR-Bank har et betydelig fokus på oppfølging av engasjementer med PD høyere enn 2,5 prosent. Per desember 2019 er 8 prosent av utlånseksponeringen mot kunder med PD høyere enn 2,5 prosent. Disse kundene risikoklassifiseres i misligholdsklasse G, H og I. Eksponeringen mot misligholdte kunder utgjør 1,4 prosent av total utlånseksponering i bedriftsmarkedet og personmarkedet per desember 2019.

Porteføljesammensetningen bygger på en klart definert strategi der vekst og risikoprofil blant annet styres gjennom særskilte kredittstrategiske rammer for konsentrasjonsrisiko. Konsentrasjonsrisikoen er

bygget vesentlig ned de siste årene, i samsvar med risikostrategiske føringer fastsatt av styret. Det har spesielt vært stort fokus på å redusere andelen av engasjementer som potensielt kan gi betydelige tap.

Figuren under viser utviklingen i belåningsgrad i personmarkedsporteføljen fra 2018 til 2019. Beregningen av belåningsgrad tar utgangspunkt i sikkerhetenes markedsverdi og er vist som totalfordelt belåningsgrad. Ved totalfordelt belåningsgrad tilordnes hele det aktuelle lånet ett og samme intervall.

Figur 10: Belåningsgrad boliglån (totalfordelt)

Markedsverdiene på bolig i SpareBank 1 SR-Banks markedsområde har hatt svak utvikling de siste tre årene. Dette medfører at andelen utlån innenfor 70 prosent av vurderte sikkerhetsverdier er noe redusert fra 2018. Andelen utlån med belåningsgrad lavere enn 85 prosent er stabilt høy. 89,3 prosent av utlånseksponeringen ved utgangen av 2019 er innenfor 85 prosent av vurderte sikkerhetsverdier, mot 89,1 prosent året før.

Styring av kreditt risiko

Den overordnede kredittstrategien fastsetter at konsernet skal ha en moderat risikoprofil. Kreditt risikoen styres gjennom rammeverket for kredittinnvilgelse, engasjementsoppfølging og porteføljestyring.

Styringen av kreditt risiko bygger på følgende hovedprinsipper:

- Konsernet skal være blant de ledende aktørene i Norge innenfor styring av kreditt risiko.

⁴ For personkunder er det ulike krav til langsiktig utfall for misligholdssannsynlighet (PD) internt og regulatorisk. Figuren viser utlånsporteføljen med interne PD-estimer.

- Det skal legges særlig vekt på at kundenes virksomhet er i samsvar med gjeldende lover og forskrifter, og at virksomheten har et langsiktig perspektiv.
- Hovedfokus i kredittgivningen skal være kundens betjeningsevne, og svak/manglende betjeningsevne skal ikke kunne kompenseres med god sikkerhet.
- Risikoen som oppstår ved å konsentrere utlånsvirksomheten mot en enkelt kunde, bransje eller segment skal begrenses for å unngå at enkelthendelser skal kunne skade konsernets finansielle stilling i alvorlig grad.

Kredittkultur

SpareBank 1 SR-Bank er blant de ledende aktørene i Norge innenfor styring av kredittrisiko. Dette er oppnådd gjennom lokal kunnskap om kunden, gjennom bruk av robuste kredittmodeller og kredittanalyser, og ved at det stilles tydelige krav til medarbeidernes kompetanse og holdninger der evnen til å erkjenne risiko og viljen til å ta lærdom av erfaring vektlegges.

I kredittvurderingene legges det særlig vekt på at kundenes virksomhet er i samsvar med gjeldende lover og forskrifter, at kundenes virksomhet har et langsiktig perspektiv samt at kundene både har nødvendig betjeningsevne og robust egenkapital hensyntatt virksomhetens art. Kredittgivningen preges av tydelige ansvarsforhold der samhandling skal sikre et best mulig beslutningsgrunnlag, men der selve kredittbeslutningen fattes individuelt.

Evnen til å etterleve egne retningslinjer og på den måten unngå finansiering av engasjementer i strid med disse tillegges betydelig vekt. Det er derfor stort fokus på kredittmedarbeidernes aktive bruk og etterlevelse av et rammeverk for styring av kredittrisiko som er i tråd med beste praksis på området. Etterlevelsen blir også særskilt fulgt opp av uavhengige representanter fra konsernets risikostyringsmiljø, både gjennom løpende deltagelse i de ulike kredittutvalgene og gjennom uavhengig rapportering fra arbeidet i kredittutvalgene.

Kredittstrategi

SpareBank 1 SR-Bank har Sør- og Vestlandet som primært geografisk markedsområde. Den overordnede kredittstrategien fastsetter at konsernet skal ha en moderat risikoprofil der ingen

enkelthendelse skal kunne skade konsernets finansielle stilling i vesentlig grad.

Konsernets kredittstrategi består av overordnede kredittstrategiske rammer som skal sikre en diversifisert portefølje og en tilfredsstillende risikoprofil. Rammene setter grenser for misligholdssannsynlighet, forventet tap, risikojustert kapital og hvor stor andel av samlet utlånseksponering som kan være mot bedriftsmarkedet. SpareBank 1 SR-Bank sine porteføljer som er eller vil bli overført til kredittforetakene SpareBank 1 Boligkreditt AS, SR-Boligkreditt AS og SpareBank 1 Næringskreditt AS inkluderes i de ovennevnte kredittstrategiske rammene

For bedriftsmarkedet er det også spesifikke rammer for maksimal andel av risikojustert kapital mot henholdsvis enkeltbransjer, gruppen av større kunder og mot kunder med høy risiko. Videre vedtas det rammer for beregnet maksimalt tap på enkeltkunder. En enkeltkunde inkluderer i denne sammenheng også engasjementer med to eller flere motparter når bestemmende innflytelse eller økonomiske forbindelser mellom disse er slik at økonomiske vansker hos den ene sannsynligvis vil medføre betalingsvanskeligheter for den eller de andre. Rammene skal sikre en diversifisert portefølje innenfor bedriftsmarkedet.

De kredittstrategiske rammene fastsettes av styret, og eventuelle avvik fra disse skal derfor fremlegges styret for godkjenning. Avdeling for risikostyring rapporterer kvartalsvis utviklingen i de kredittstrategiske rammene til styret.

Kredittpolitiske retningslinjer

De kredittpolitiske retningslinjene fastsetter minimumskrav som gjelder for alle typer finansiering, unntatt for engasjementer innvilget som ledd i utøvelse av særskilte kredittsikringsfullmakter. I tillegg til de generelle kredittpolitiske retningslinjene, er det utarbeidet et sett av mer spesifikke kredittpolitiske retningslinjer knyttet til bransjer eller segmenter som kan innebære en særskilt risiko. De kredittpolitiske retningslinjene revideres minimum årlig og godkjennes av administrerende direktør, med orientering til styret.

Kredittfullmaksreglementet

Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgelser, men delegerer – innen visse rammer – kredittfullmaktene til administrerende

direktør, som innenfor egne fullmakter kan delegere disse videre. De delegerte kredittfullmaktene er knyttet opp mot et engasjements misligholdssannsynlighet og sikkerhetsverdi. Fullmaktene er personlige. Det innebærer at kredittutvalgene ikke har beslutningsmyndighet, men innstiller til fullmaktshaver. Dersom innstilling fra kredittutvalg ikke foreligger, reduseres fullmaktsgrensene med 50 prosent. Generelt er fullmaktene romslige dersom et engasjements misligholdssannsynlighet og tapsgrad tilsier lav risiko, mens fullmaktene strammes inn progressivt med økende risiko. Kredittfullmaksreglementet gjennomgås årlig, og endringer godkjennes av administrerende direktør med orientering til styret. Dette gjelder imidlertid ikke endringer i administrerende direktørs kredittfullmakter da disse godkjennes av styret.

Kredittbehandlingsrutiner

Kredittbehandlingsrutinene regulerer i detalj alle forhold knyttet til konsernets kredittgivning og engasjementsoppfølging. Kredittgivningsprosessen gir en nærmere beskrivelse av kunden og formålet med lånesøknaden, samt vurderinger av forhold rundt:

- Eiere og ledelse
- Finansieringsstruktur
- Overholdelse av kredittstrategi og kredittpolitikk
- Inntjening – hvorvidt kunden vil ha tilstrekkelig inntjening til å betjene løpende forpliktelse, renter og avdrag fremover
- Tæring – dersom inntjening svikter, hvor lenge og hvordan kan kunden dekke løpende forpliktelser, renter og avdrag
- Sikkerhetsobjekter og totalvurdering av risiko

Måling av kredittrisiko

Det foretas en løpende engasjements- og porteføljeovervåking av eksisterende engasjement. Kredittrisikoen følges overordnet opp ved bruk av konsernets porteføljestyringssystemer, systemer for tidlig varsling av sentrale utviklingstrekk (early warning) og systemer for overvåking av kvaliteten i selve kredittinnvilgelsesprosessen.

Porteføljestyring

Konsernets risikoeksponering følges opp ved hjelp av et overordnet porteføljestyringssystem. Systemet inneholder en mengde informasjon om risikoen på både aggregert og detaljert nivå. Dette gjør det mulig med en effektiv overvåking og styring av risikoutviklingen i porteføljen. Det foretas en månedlig oppdatering av all porteføljeinformasjon inkludert oppdatering av misligholdssannsynligheten på kundene. Utviklingen av risikoen i porteføljene følges opp med særlig vekt på utviklingen i risikoklassifisering (migrering), forventet tap, risikjustert kapital og risikjustert avkastning. Risikjustert kapital gjenspeiler den faktiske risikoeksponeringen bedre enn hva det tradisjonelle fokuset på utlånsvolum gjør.

Early Warning

Konsernets system for early warning gir anledning til løpende oppfølging av sentrale risikodrivere på kundene og fungerer som en viktig indikator for potensiell misligholdsutvikling. Hensikten er å fange opp sentrale utviklingstrekk på et tidligst mulig tidspunkt.

Eksempel på slike risikodrivere er:

- Kortsiktig og gjentatte mislighold
- Utvikling i rammeutnyttelse – både på kassekreditter, byggelån og fleksilån
- Utvikling i antall avdragsutsettelse
- Offisielle kunngjøringer

Kredittprosessovervåking

Konsernets systemer for overvåking av kredittinnvilgelsesprosessen gir mulighet for en løpende oppfølging av kredittkvaliteten og den risikjusterte avkastningen på nye engasjement. Systemet er godt egnet til sammenligning av kvalitet på tvers av avdelingene, og muliggjør tidlig handling hvis for eksempel enkeltavdelinger har en uønsket utvikling i den løpende kredittpraksisen.

Risikoklassifiseringssystemet

Konsernet bruker kredittmodeller for risikoklassifisering, risikoprising og porteføljestyring. Risikoklassifiseringssystemet baserer seg på hovedkomponentene som vist i figur 15:

Figur 41: Risikoklassifiseringssystemet i SpareBank 1 SR-Bank

Misligholdssannsynlighet (PD)	Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 måneders periode beregnet ut fra et langsiktig utfall.
Eksponering ved mislighold (EAD)	Dette er en beregnet størrelse som angir konsernets eksponering mot kunden ved mislighold.
Tapsgrad ved mislighold (LGD)	Dette er en beregnet størrelse av hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser .
Forventet tap (EL)	Dette er det beløp man statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12 måneders periode, gitt normal konjunktursituasjon.
Risikojustert kapital (UL)	Risikojustert kapital beskriver hvor mye kapital banken må sette av som en buffer for framtidig uventet tap.
Risikogruppe	Kunden får tildelt risikogruppe basert på engasjementets risikojusterte kapital.
Risikoprising	SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å prise risiko riktig, og har en prisingsmodell som beregner pris ut fra risikoen i engasjementet.

1) Sannsynlighet for mislighold – PD

Kundene blir klassifisert i misligholdsklasser ut fra sannsynligheten for mislighold i løpet av en 12 - måneders periode basert på et langsiktig utfall gjennom en full tapssyklus⁵.

Et engasjement anses som misligholdt dersom:

- Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1.000, eller
- Banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser:
- Banken foretar nedskrivning på grunn av svekket kredittverdighet.
- Banken avhender en fordring til underkurs som følge av svekket kredittverdighet.
- Som følge av betalingsproblemer hos motparten gir banken betalingsutsettelse eller ny kreditt til betaling av termin, eller avtaler endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår.
- Det er begjært åpning av gjelds-forhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos

motparten, eller det er innledet frivillig gjeldsforhandling.

- Banken antar av andre grunner at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av historiske dataserier for finansielle nøkkeltall knyttet til inntjening og tæring, samt på grunnlag av ikke-finansielle kriterier som atferd og alder. For å gruppere kundene etter misligholdssannsynlighet benyttes det ni misligholdsklasser (A-I). I tillegg har konsernet to misligholdsklasser (J og K) for kunder med misligholdte og/eller nedskrevne engasjement.

SpareBank 1 SR-Bank vektlegger en stabil og forutsigbar kredittgivning og kapitalisering over tid, og konsernet utvikler derfor modeller for å beregne misligholdssannsynligheten med utgangspunkt i en «Through the Cycle»-tilnærming. Dette korresponderer også med tilnærmingen bak ratingmetodikken til de mest anerkjente ratingselskapene.

Foruten å forutsi langsiktig utfall for misligholdssannsynligheten uavhengig av konjunktursituasjonen, skal modellene også klare å rangere kundene etter risiko (fra laveste misligholdssannsynlighet til høyeste misligholdssannsynlighet) ut fra den

⁵ Langsiktig utfall gjennom en full tapssyklus bestående av fire perioder med normalkonjunktur og én periode med kraftig økonomisk nedgangskonjunktur.

konjunktursituasjonen man er i. Dette er viktig for å kunne forutsi hvilke kunder som kan komme til å få problemer i løpet av de neste 12 månedene. For å oppnå dette må også modellen inneholde variabler som fanger opp konjunktorendringene.

SpareBank 1 SR-Bank beregner langsiktig utfall for misligholdssannsynlighet ved å ta utgangspunkt i en full tapssyklus med varighet på om lag 25 år. Tapssyklusen består av fire perioder med normal

konjunktursituasjon og én periode med kraftig økonomisk nedgangskonjunktur. Egne, representative historiske misligholdsdata benyttes som datagrunnlag ved beregningen.

Definisjonen av den enkelte misligholdsklasse er vist i tabellen under. Tabellen viser også sammenhengen mellom klassifisering i de største eksterne ratingbyråene og klassifiseringen som benyttes i SpareBank 1 SR-Bank.

Tabell 2: Definisjon av misligholdsklasser og sammenhengen mellom klassifisering i SpareBank 1 SR-Bank og de største eksterne ratingbyråene

Misligholdsklasse	Nedre grense PD	Øvre grense PD	Ratingskala Standard & Poor's	Ratingskala Moody's
A	0,00 %	0,10 %	AAA - A-	Aaa - A3
B	0,10 %	0,25 %	BBB+ - BBB	Baa1 - Baa2
C	0,25 %	0,50 %	BBB-	Baa3
D	0,50 %	0,75 %	BB+	Ba1
E	0,75 %	1,25 %	BB	Ba2
F	1,25 %	2,50 %	BB-	Ba3
G	2,50 %	5,00 %	B+	B1
H	5,00 %	10,00 %	B	B2
I	10,00 %	40,00 %	B- - CCC/C	B3 - Caa3/C

2) Eksponering ved mislighold – EAD

Eksponering ved mislighold (EAD) defineres som den eksponering banken har til en kunde på misligholdstidspunktet. Konverteringsfaktoren (KF) definerer hvor stor andel av ubenyttet ramme som forventes trukket opp gitt mislighold. Ubenyttet ramme er i denne sammenheng definert som gjenstående disponibel ramme ett år før mislighold.

Innvilgede, men ikke trukne rammer på personmarkeds kunder har en konverteringsfaktor lik 1, noe som betyr at det forutsettes 100 prosent opptrekk ved mislighold. For bedriftsmarkeds kunder blir innvilgede, men ikke trukne rammer multiplisert med en konverteringsfaktor som varierer mellom 60 og 90 prosent, avhengig av kundens misligholdssannsynlighet. Konverteringsfaktor for garantier er en myndighetsfastlagt parameter og er satt til 1 for lånegarantier og 0,5 for øvrige garantier.

3) Tapsgrad ved mislighold – LGD

Tapsgrad ved mislighold beskriver hvor mye konsernet potensielt kan tape dersom kunden misligholder sine forpliktelser. LGD-modellen gir estimer som skal forutsi tapsgrad i økonomiske nedgangstider. Vurderingen tar blant annet hensyn til verdien av underliggende sikkerheter, grad av gjenvinning på usikret del av engasjementet, grad av tilfriskning før realisasjon og de kostnadene konsernet har ved å drive inn misligholdte engasjement.

Det benyttes syv klasser for klassifisering av engasjementer i henhold til tapsgrad ved mislighold.

Tabell 3: Definisjon av tapsgrad

LGD-klasse	Intervall for verdi av LGD
1	Inntil 10 %
2	<10 %, 20 %]
3	<20 %, 30 %]
4	<30 %, 40 %]
5	<40 %, 50 %]
6	<50 %, 60 %]
7	Over 60 %

4) Forventet tap – EL

Forventet tap beskriver hva konsernet statistisk sett må forvente å tape på utlånsporteføljen i løpet av en 12-måneders periode, basert på langsiktig utfall gjennom en full tapssyklus. Forventet tap beregnes med utgangspunkt i eksponering ved mislighold, misligholdssannsynlighet og tapsgrad ved mislighold.

5) Risikojustert kapital – UL

Det er mange forhold som påvirker konsernets tap på utlån og kreditter. Det forventede tapet er basert på størrelser som er usikre, der usikkerheten i stor grad er knyttet til egenskaper ved engasjementene. Det er relativt lite usikkerhet knyttet til godt sikrede engasjement til låntakere som har god betjeningsevne, mens det er relativt stor usikkerhet knyttet til svakt sikrede engasjement og til kunder med ustabil betjeningsevne.

For å ta hensyn til disse forholdene beregnes et uventet tap (UL) på alle engasjementer, også kalt risikojustert kapital. For dette formålet benytter SpareBank 1 SR-Bank referansemodellen for uventet tap som er gitt av gjeldende kapitaldekningsregelverk. Ved å summere de uventede tapene over alle engasjement får vi et anslag på hvor mye konsernet kan tape utover det forventede tapet.

Risikojustert kapital beskriver dermed hvor mye kapital konsernet mener det trenger for å dekke den faktiske risikoen konsernet har påtatt seg. Ettersom det er umulig å gardere seg mot alle tap, har konsernet fastsatt at den risikojusterte kapitalen skal dekke alle mulige uventede tap ut fra et gitt konfidensnivå på 99,9 prosent.

Et engasjement risikoklassifiseres i en risikogruppe fra laveste til høyeste risiko basert på engasjementets risikojusterte kapital.

Risikogrupperne er definert som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 4: Definisjon av risikogrupper

RISIKOJUSTERT KAPITAL (UL) I PROSENT AV EAD		
RISIKOGRUPPE	Nedre grense	Øvre grense
LAVESTE	0,0 %	1,6 %
LAV	1,6 %	4,0 %
MIDDELS	4,0 %	8,0 %
HØY	8,0 %	12,0 %
HØYESTE	12,0 %	99,99 %

6) Risikoprising – RARORAC (Risk Adjusted Return on Risk Adjusted Capital)

SpareBank 1 SR-Bank er opptatt av å prise risiko riktig. Dette innebærer at engasjementer med høy risiko prises høyere enn engasjementer med lav risiko. Det generelle nivået på risikoprisingen vil imidlertid også avhenge av konsernets overordnede avkastningsmål og hensynet til konkurranse-situasjonen.

SpareBank 1 SR-Bank bruker derfor modeller som beregner den riktige risikoprisen som bør tas for blant annet å prise inn forventet tap og avkastning på risikojustert kapital. Risikoprisingmodellen tar utgangspunkt i de samme hovedkomponentene som i konsernets risikoklassifiseringssystem. Modellen bygger på en standard «RARORAC»-modell (Risk Adjusted Return On Risk Adjusted Capital) for måling av risikojustert avkastning.

Prisingmodellen brukes hovedsakelig ved innvilgelse og fornyelse til å beregne kundens pris og for å måle og følge opp lønnsomheten.

Sikkerheter og andre risikoreduserende tiltak

SpareBank 1 SR-Bank krever sikkerhetsstillelser for å redusere kredittrisikoen i hvert enkelt engasjement. For foretak nedfelles det i tillegg ulike typer vilkår i de fleste kredittavtalene. Bruk av vilkår gir banken sikkerhet for at selskapet holder forsvarlige nivåer av for eksempel likviditet og egenkapital, eller at selskapet etterlever gjeldende lover og forskrifter knyttet til sin virksomhet.

For personkunder tas det hovedsakelig pant i fast eiendom (bolig). For foretak tas det pant i ulike typer sikkerheter som vist i tabell 6.

Tabell 5: Hovedtyper av sikkerheter

Sikkerhetstype	Person-marked	Bedrifts-marked
Fast eiendom	X	X
Tomter	X	X
Verdipapirer	X	X
Kausjoner	X	X
Driftstilbehør		X
Skip		X
Motorvogn/anleggsmaskin		X
Varelager		X
Landbruksløsøre		X
Kundefordringer		X
Innskudd	X	X

Konsernet fastsetter realisasjonsverdien på stille sikkerheter på bakgrunn av statistiske data over tid, samt ekspertvurderinger i tilfeller hvor statistiske data ikke har tilstrekkelig utsagnskraft. Realisasjonsverdiene er satt slik at de ut fra en konservativ vurdering reflekterer antatt realisasjonsverdi i en lavkonjunktur.

Enkle pengekrav i form av innskudd på konto i kredittinstitusjon kan pantsettes til fordel for kredittinstitusjonen. I forbrukerforhold må slik panterett etableres ved skriftlig avtale, og panteretten kan bare omfatte innskudd som står på særskilt konto som er opprettet i forbindelse med avtalen (Lov om pant § 4-4 (2)).

I personmarkedet fastsettes markedsverdien for fast eiendom enten ved å benytte kjøpesum i henhold til kontrakt, meglertakst/takst eller verdiestimer fra Eiendomsverdi (gjelder kun boligeiendom). Eiendomsverdi er et informasjons- og analyseverktøy som gir tilgang til estimert markedsverdi for eiendommer i Norge. I henhold til interne rutiner kan verdiestimer fra Eiendomsverdi benyttes dersom eiendommen ligger i et velfungerende boligmarked og det er liten grad av usikkerhet i verdiestimatet. Realisasjonsverdien på fast eiendom fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi og redusere denne med en reduksjonsfaktor som avhenger av type eiendom. I personmarkedet tas det i begrenset grad sikkerhet i andre objekter enn fast eiendom.

I bedriftsmarkedet beregnes sikkerhetsverdi på næringseiendommer ved hjelp av yieldmetoden, der verdigrunnlaget er nåverdien av forventede netto kontantstrømmer tilknyttet eiendommen. Yield reflekterer avkastningen en investor vil kreve ved investering i eiendommen og påvirkes blant annet av faktorer som eiendommens beliggenhet og beskaffenhet, leiekontraktens varighet, leietakernes soliditet, reguleringsrisiko og forventet langsiktig risikofri rente. Realisasjonsverdien på de stille sikkerhetene fastsettes ved å ta utgangspunkt i markedsverdi, som reduseres med en faktor som varierer med sikkerhetsobjektets egenskaper.

Reduksjonsfaktorene for alle typene av sikkerheter er satt på bakgrunn av verdifall man må kunne vente i en kraftig økonomisk nedgangstid.

Validering

Konsernet driver kontinuerlig videreutvikling og etterprøving av risikostyringssystemet og kredittinnvilgelsesprosessen for å sikre god kvalitet over tid. Arbeidet oppsummeres i en årlig valideringsrapport som danner grunnlag for styret i SpareBank 1 SR-Bank til å ta stilling til om risikostyringssystemet (IRB-systemet) er godt integrert i organisasjonen og om det beregner risikonivå og kapitalkrav på en betryggende måte. IRB-systemet omtales i kapitlet om kapitaldekning.

Formålet med valideringen er å sikre at:

- IRB-systemet er tilpasset porteføljene det anvendes på
- Forutsetningene som IRB-systemet bygger på er rimelige
- IRB-systemet måler det som det er ment å skulle måle
- IRB-systemet er godt integrert i organisasjonen, og at det utgjør en sentral del av bankens risikostyring og beslutningstagning
- SpareBank 1 SR-Bank etterlever Forskrift om Kapitalkrav

Valideringsarbeidet kan deles inn i fire hovedområder:

Kvantitativ validering: Den kvantitative valideringen skal sikre at de benyttede estimer for misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad ved mislighold holder tilstrekkelig god kvalitet. Det gjennomføres analyser som vurderer modellenes evne til å rangere engasjementene etter risiko (rangeringsevne) og

evnen til å fastsette riktig nivå på risikoparameterne. I tillegg analyseres stabiliteten i modellenes estimater.

Kvalitativ validering: Den kvantitative valideringen suppleres også med mer kvalitative vurderinger. De kvalitative vurderingene bygger på informasjon fra flere ulike kilder, herunder organisasjonsundersøkelser, lederbekreftelser, internrevisjonsrapporter med mer. Bruk av kvalitative målemetoder sikrer en fullstendig validering av alle prosesser, kontrollmekanismer og rutiner, samt at den bidrar med verdifulle innspill i forhold til videreutvikling av dagens modeller. Den kvalitative valideringen gir også utfyllende

informasjon i tilfeller der tilfanget av statistiske data er begrenset.

Anvendelse: Etterprøvingen skal vise om systemet for styring og måling av kredittrisiko er godt integrert i organisasjonen, og om det utgjør en sentral del av konsernets risikostyring og beslutningstaking.

Etterlevelse av Forskrift om Kapitalkrav: Gjennomgangen skal sikre at SpareBank1 SR-Bank oppfyller Forskrift om kapitalkrav.

Tabellen under viser modeller som benyttes i den regulatoriske IRB-rapporteringen i SpareBank 1 SR-Bank ved utgangen av 2018:

Tabell 6: Risikomodeller som benyttes ved regulatorisk IRB-rapportering 2019

Engasjements-kategori	Segment	PD-modell	EAD-modell	LGD-modell
Massemarked (Personmarked)	Boliglånskunder med intern adferdshistorikk	PM scorekort A	KF = 1	LGD PM
Bolig				
Massemarked (Personmarked)	Øvrige personkunder med intern adferdshistorikk	PM scorekort B	KF = 1	LGD PM
Øvrig				
Foretak (Bedriftsmarked)	Foretak som har levert offentlig regnskap	BM bransje 1-7	EAD BM	LGD BM
	Foretak som ikke leverer fullstendig offentlig regnskap	PD sjablongscore	EAD BM	LGD BM
	Nyetablerte foretak	PD sjablongscore	EAD BM	LGD BM

SpareBank 1 SR-Bank driver kontinuerlig videreutvikling av IRB-systemet, og har stort fokus på modellutvikling. Nye modeller tas først i bruk i den interne risikostyringen for å få tilstrekkelig erfaring og datagrunnlag til å foreta validering.

Dersom anvendelse og validering av modellene gir tilfredsstillende resultater vil modellene bli omsøkt for regulatorisk anvendelse. Tabellen på neste side gir en oversikt over modeller som foreløpig kun benyttes i den interne risikostyringen.

Tabell 7: PD-modeller som benyttes i den interne risikostyringen

Engasjementskategori	Segment	PD-modell
Massemarked (Personmarked)	Nye kunder uten intern adferdshistorikk	PM Nye kunder
Foretak (Bedriftsmarked)	Næringseiendom for utleie	PD Eiendom utleie
	Store bedriftskunder	Ratingbasert PD
	Foretak som ikke leverer fullstendig offentlig regnskap	BM Bransje 8
	Nyetablerte foretak	BM Bransje 9

Ved validering blir de ulike modellene vurdert ut fra fire kriterier; datakvalitet, rangeringsevne, kalibreringsnivå og stabilitet i estimatene.

Datakvalitet

Modellene som benyttes for estimering av misligholdssannsynlighet, eksponering ved mislighold og tapsgrad gitt mislighold er utviklet på bakgrunn av datagrunnlag fra perioden 1994 til 2012 fra bankene i SpareBank 1-alliansen.

Datagrunnlaget er gjenstand for grundig, kontinuerlig kvalitetssikring, og det foretas årlig validering for å sikre at det er representativt for nåværende portefølje i SpareBank 1 SR-Bank. Validering av datagrunnlaget viser også at det overholder kravene til datagrunnlag gitt av gjeldende kapitaldekningsregelverk. Det er etablert forsvarlige sikkerhetsmarginer der dette anses som nødvendig grunnet usikkerhet i datagrunnlaget.

Rangeringsevne

Ved validering av PD-modellens rangeringsevne testes modellens evne til å rangere kundene fra den med høyest til den med lavest faktisk misligholdssannsynlighet. Rangeringsevnen måles ved hjelp av AUC-metoden (Area Under Curve).

I modellen som estimerer eksponering gitt mislighold (EAD) vil måling av rangeringsevnen vise i hvor stor grad modellen faktisk klarer å rangere kundene fra de med høyest til de med lavest konverteringsfaktor (KF). Det utføres minimum årlig validering av rangeringsevne for eksponering mot bedriftskundene. Eksponering mot personkunder har en fast konverteringsfaktor på 1 for alle kunder.

Ved validering av rangeringsevnen til modellen for beregning av tapsgrad gitt mislighold (LGD) foretas det analyser av estimert og faktisk tapsgrad i de

ulike LGD-klassene, målt ved median, uvektet og vektet gjennomsnitt.

Det foretas også en validering av i hvilken grad modellen evner å skille kundene fra de med høyest til de med lavest forventet tap (EL) i forhold til eksponering.

Kalibreringsnivå

Kapitaldekningsregelverket forutsetter at estimert misligholdssannsynlighet (PD) skal forutsi langsiktig utfall gjennom en full tapssyklus. Dette betyr at i høy- og normalkonjunkturer vil misligholdsnivået bli overestimert, mens i perioder med alvorlige økonomiske tilbakeslag vil misligholdsnivået bli underestimert. Ved validering av PD-modellens nivå foretas det en vurdering av om forskjellen mellom faktisk misligholdsnivå og estimert misligholdsnivå er forsvarlig gitt konjunktursituasjonen. Det foretas også en vurdering av om det regulatoriske kalibreringsnivået er i samsvar med regulatoriske krav.

For konverteringsfaktor (EAD) og tapsgrad (LGD) forutsetter gjeldende kapitaldekningsregelverk at modell-estimatene skal forutsi rammeutnyttelsen (KF) og tapsgraden ved alvorlig økonomisk tilbakeslag ("downturn"). Dette betyr at det skal være tilstrekkelig margin mellom estimerte og observerte verdier i normalkonjunktur, og at estimatene ikke skal overskrides i en situasjon med alvorlig økonomisk tilbakeslag. Det foretas også validering av hvert enkelt element i LGD-modellen, herunder tilfriskning, benyttede reduksjonsfaktorer på sikkerhetsverdier, andel gjenvunnet av usikret eksponering og inndrivelseskostnader.

Nivå på forventet tap (EL) vurderes mot nivå på faktiske regnskapsførte tap, både på totalnivå og fordelt på geografisk område. Forventet tap skal i likhet med estimert misligholdssannsynlighet forutsi langsiktig utfall gjennom en full konjunktursyklus.

Videre utføres det stresstester på alle parameterne for å validere at estimatene er i samsvar med gjeldende kapitaldekningsregelverk.

Stabilitet i estimatene

Det foretas en validering av at risikoparameterne er stabile over tid og i henhold til ønskede konjunktoregenskaper. Ved validering av PD-modell utføres valideringen ved å analysere migreringen i løpet av en 12-månedersperiode og over tid.

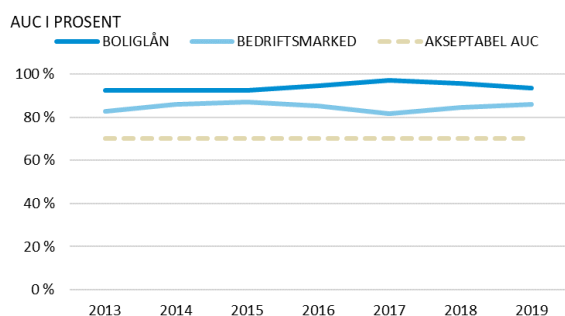
Sammenligning av risikoparametere med faktisk utfall

I dette avsnittet presenteres et utdrag av valideringsresultatene for PD-, EAD- og LGD-modellene i SpareBank 1 SR-Bank for IRB-porteføljen.

PD-modeller

Figuren under viser PD-modellenes rangeringsevne for henholdsvis boliglån og bedriftsmarked i perioden 2013-2019.

Figur 12: Rangeringsevne PD-modeller

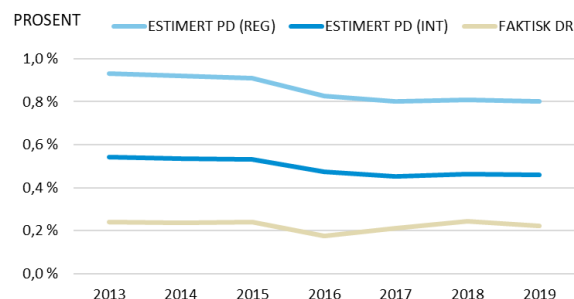

Den generiske PD-modellen for boliglån har meget høy og stabil rangeringsevne, noe som betyr at modellen har meget god evne til å rangere kundene fra de med høyest til de med lavest faktisk misligholdssannsynlighet. Validering på ulike segmenter viser også høy rangeringsevne. Den generiske PD-modellen for bedriftsmarkedskunder har høy og stabil rangeringsevne for totalporteføljen. Ved validering på ulike delporteføljer kan rangeringsevnen være noe lavere. Dette gjelder for større kunder og enkelte bransjetyper. Det er av den grunn utviklet egne PD-modeller for disse segmentene som benyttes i den interne porteføljestyringen.

I 2014 utarbeidet Finanstilsynet en ny metodikk for regulatorisk beregning av misligholdssannsynlighet (PD) og tapsgrad (LGD) for boliglån. Metodikken for beregning av PD innebærer at langsiktig utfall for mislighold skal inneholde tjue år med normalkonjunktur og fem år med lavkonjunktur. Misligholdsnivået i perioden med lavkonjunktur skal etter kravene ha et fast årlig misligholdsnivå på 3,5 prosent, uavhengig av underliggende porteføljekvalitet og tapshistorikk. Videre skal PD-estimatene tillegges en sikkerhetsmargin slik at ett enkelt engasjement ikke kan ha lavere PD enn 0,2 prosent. SpareBank 1 SR-Bank har tatt kravene til etterretning og implementert nye regulatoriske nivåer for PD og LGD. SpareBank 1 SR-Bank mener imidlertid at den vedtatte metodikken for regulatorisk beregning av misligholdsnivå i en nedgangskonjunktur overestimerer risikoen i bankens portefølje betydelig. Dette medfører at PD overestimeres gjennom en full tapssyklus. Internt benytter SpareBank 1 SR-Bank derfor lavere PD-estimerer som i større grad reflekterer den underliggende risikoen i porteføljen. Bruk av de interne estimatene gir mer risikosensitive risikovekter og bidrar til økt motivasjon for god risikostyring.

Gjeldende kapitaldekningsregelverk forutsetter at estimert misligholdssannsynlighet (PD) skal forutsi langsiktig utfall gjennom en full tapssyklus. Dette betyr at misligholdsestimatene skal være relativt stabile over tid, også gjennom en konjunktursyklus. Figuren under viser gjennomsnittlig uvektet estimert misligholdssannsynlighet (PD) internt og regulatorisk sammenlignet med gjennomsnittlig faktisk mislighold i årene 2013-2019. Her benyttes uvektede tall.

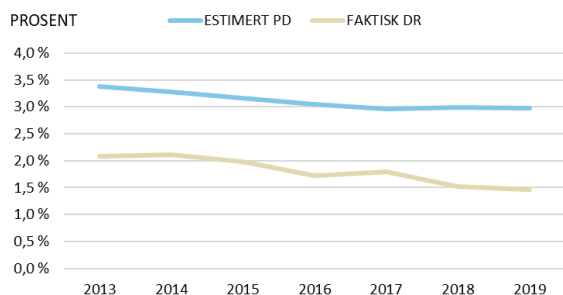
Figur 13: Sammenligning av uvektet estimert PD og faktisk DR – boliglån (regulatorisk og internt)

Faktisk mislighold (DR) har vært stabilt lavt. Misligholdet er vesentlig lavere enn både internt og regulatorisk estimert mislighold (PD) i hele perioden. Regulatorisk er det – i overensstemmelse med gjeldende forskrifter – en betydelig overestimering av misligholdsnivået.

For foretak er det samsvar i kalibreringen av internt og regulatorisk misligholdsnivå, og figuren nedenfor angir gjennomsnittlig uvektet estimert og faktisk mislighold for foretaksporteføljen.

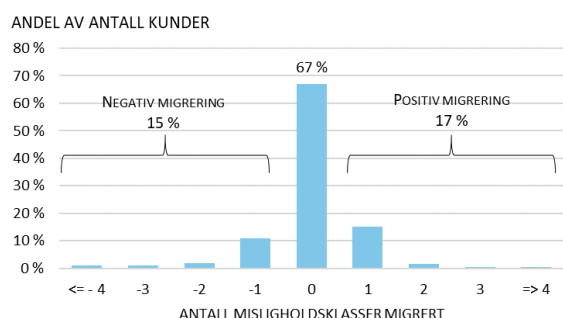
Figur 14: Sammenligning av uvektet estimert PD og faktisk DR – bedriftsmarked

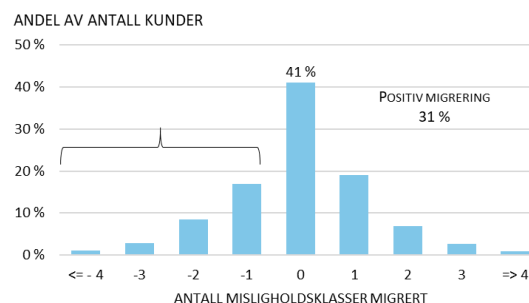
Som figuren viser er estimert sannsynlighet for mislighold (PD) høyere enn faktisk mislighold (DR) i hele perioden. PD-nivået vurderes å være i tråd med modellens ønskede konjunktoregenskaper.

Alle kunder med kredittksporing i SpareBank 1 SR-Bank risikoklassifiseres minimum årlig ved oppdatering av regnskaps- eller ligningsdata. I tillegg scores kundene månedlig basert på informasjon om intern og ekstern adferd. Figur 18 og 19 viser årlig migrering for henholdsvis boliglånskunder og bedriftsmarked. Migrering vil si hvor stor andel av kundene som skifter misligholdsklasse i løpet av en 12-månedersperiode.

Figur 15: Årlig migrering – boliglån

Figur 56: Årlig migrering – bedriftsmarked

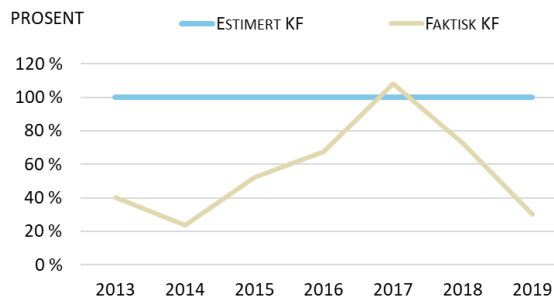

Stabiliteten i misligholdsestimatene er den fremste indikatoren på modellens konjunktoregenskaper. Andelen stabile kunder i 2019 var 67 prosent for boliglån og 41 prosent for bedriftsmarkedet.

EAD-modeller

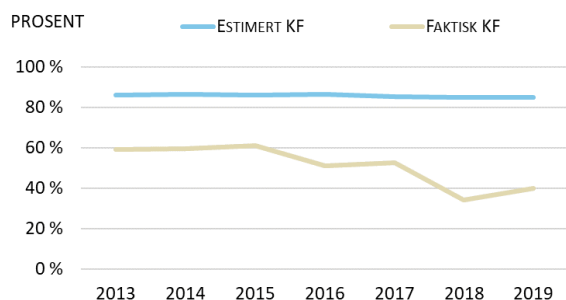
Det foretas en validering av om modellestimatene kan forutsi rammeutnyttelsen (KF) ved et alvorlig økonomisk tilbakeslag («downturn»). Dette betyr at det skal være tilstrekkelig margin mellom estimerte og observerte verdier i normalkonjunktur.

Figur 17: Sammenligning av estimert og faktisk konverteringsfaktor (KF) – boliglån (rammelån)

For samtlige boliglånskunder med rammelån er konverteringsfaktoren en fast parameter. Gjennomsnittlig faktisk konverteringsfaktor er 60 prosent i perioden, og betydelig lavere enn den fastsatte parameteren på 100 prosent.

Figur 18: Sammenligning av estimert og faktisk konverteringsfaktor (KF) – bedriftsmarked

For bedriftsmarkedet er det utviklet en egen modell som estimerer konverteringsfaktor basert på risikoklassifisering og engasjementstype. Gjennomsnittlig estimert konverteringsfaktor er 85 prosent, og høyere enn gjennomsnittlig faktisk konverteringsfaktor som er 40 prosent.

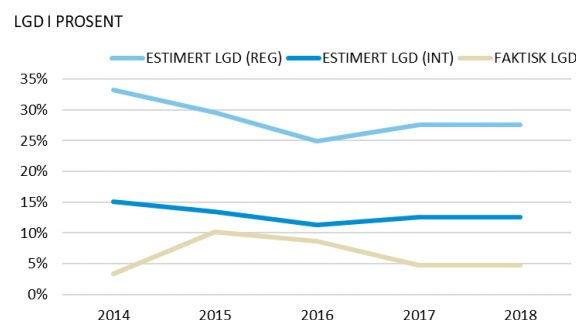
LGD-modeller

Den nye metodikken for regulatorisk beregning av tapsgrad (LGD) for boliglån innebærer at minimum estimert LGD skal være 20 prosent, uavhengig av underliggende porteføljekvalitet og tapshistorikk. Internt benyttes egne estimater for tapsgrad som bygger på interne data med empirisk dekning og som er representative for bankens portefølje.

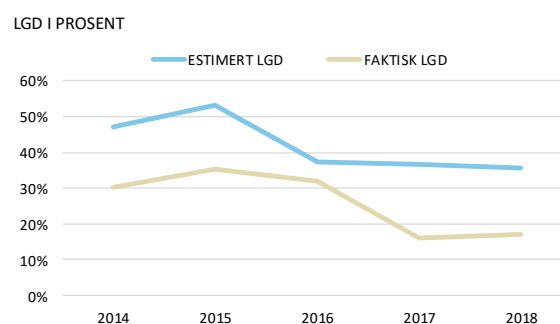
For bedriftsmarkedet er det fullt samsvar mellom interne og regulatoriske estimater for LGD. Figurene under viser sammenligning av estimert og faktisk tapsgrad for misligholdte kunder for henholdsvis boliglån og foretak. Tapsgraden måles i prosent og er vektet i forhold til eksponeringen (EAD) for de misligholdte engasjementene.

Som følge av endret metodikk for validering av faktisk LGD kan tallene avvike fra tidligere års rapportering. Fra og med rapportering 2018 inkluderer faktisk LGD estimat for LGD på saker som ikke var avklarte på valideringstidspunktet. Dette medfører at beregnet LGD avviker noe fra tidligere års rapportering. Validering av LGD for 2019 var under utarbeidelse ved offentliggjøring av Pilar 3, og figurene under viser derfor estimert og faktisk tapsgrad for perioden 2014-2018.

Figur 19: Sammenligning av estimert og faktisk vektet LGD – boliglån (regulatorisk og internt)

Figur 20: Sammenligning av estimert og faktisk vektet LGD – bedriftsmarked

Figurene over viser at faktisk tapsgrad er lavere enn estimert tapsgrad i samtlige år for både boliglån og bedriftsmarked. Få mislighold gjør at tapsgraden på enkeltkunder kan gi utslag på faktisk tapsgrad. Dette ses spesielt for bedriftsmarkedskunder.

Mislighold og nedskrivninger

SpareBank 1 SR-Bank foretar kontinuerlig vurdering av kvaliteten på kredittporteføljen, både på overordnet nivå og på enkeltkundenivå. Kunder med mislighold i form av overtrekk eller restanse på konto overvåkes og følges opp på et tidlig tidspunkt, noe som sikrer at nødvendige tiltak raskt kan iverksettes.

Tett oppfølging av kunder og forebyggende arbeid er viktige virkemidler for å opprettholde en god risikoprofil i konsernets utlånsportefølje for å kunne redusere fremtidige nedskrivninger.

IFRS 9 «Finansielle instrumenter» har fra og med 1.1.2018 erstattet IAS 39. Etter IFRS 9 er konsernets utlån og finansielle forpliktelser gruppert i tre grupper; Trinn 1, Trinn 2, og Trinn 3, hvor Trinn 3 benyttes for utlån og finansielle forpliktelser som har hatt en vesentlig økning i kredittrisiko siden innvilgelse og hvor det er objektive bevis på tap på

balansedato. For disse utlånene og finansielle forpliktelsene skal det avsettes for forventet tap over levetiden.

Tabell 8: Forventet kredittap fordelt geografisk og på trinn

Tall i mill.kr 2019			
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3
Rogaland	89	216	775
Agder	16	61	92
Vestland	24	64	31
Oslo/Viken	23	27	7
Øvrige	14	102	14
Sum	167	470	919

Tall i mill.kr 2018			
	Trinn 1	Trinn 2	Trinn 3
Rogaland	155	273	501
Agderfylkene	19	32	85
Hordaland	33	41	47
Øvrige	53	77	18
Sum	260	423	650

Totalt forventet kredittap ved utgangen av 2019 var 1.556 mill. kroner, hvor av 1.081 mill. kroner av disse tilhørte Rogaland.

Shipping og øvrig transport var bransjen med mest forventet kredittap i Trinn 3 med 360 mill. kroner. For en fullstendig oversikt per næring vises det til vedlegg (excel) arkfane 12.

MARKEDSRISIKO

Markedsrisiko er en samlebetegnelse som omfatter risikoen for tap som følge av endringer i markedspriser. Verdipapirrisiko, valutarisiko, renterisiko, spreadrisiko, risiko forbundet med egenbeholdning og/eller bruk av egenkapital i syndikater, samt garantistillelse for fulltegning av emisjoner er inkludert i markedsrisiko.

Generelt om markedsrisiko

Risikostrategi

Markedsrisiko i SpareBank 1 SR-Bank relateres i all hovedsak til konsernets investeringer i verdipapirer, herunder aksjer og obligasjoner. I tillegg har konsernet en viss eksponering for markedsrisiko fra handelsaktiviteter i rente- og valutamarkedene, samt fra aktiviteter som understøtter ordinær innlåns- og utlånsvirksomhet. Konsernets eksponering overfor markedsrisiko anses samlet sett som moderat.

Risikostrategien med tilhørende spesifisering av nødvendige risikorammer, rapporteringslinjer og fullmakter skal minimum årlig behandles og godkjennes av konsernets styre.

Fullmakter, retningslinjer og rutiner

Styrefastsatte rammer relatert til SpareBank 1 SR-Bank Markets og Treasury delegeres fra administrerende direktør til navngitte personer.

Retningslinjer og rutiner for SpareBank 1 SR-Bank Markets er godt beskrevet i SJEKK, som er bankens system for prosess- og rutinebeskrivelse. SJEKK oppdaterer prosesssteg og rutiner fortløpende slik at siste gyldige versjon alltid er tilgjengelig. Rutinene etterleves tilfredsstillende av personer involvert i styring og kontroll av markedsrisiko.

Konsernets markedsrisiko måles og overvåkes med bakgrunn i fastsatte rammer. Ansvar for løpende posisjonsavstemming og måling av konsernets markedsrisikoeksponering ligger hos middle office i SR-Bank Markets. Risk manager markeds- og likviditetsrisiko er ansvarlig for å føre løpende kontroll med risikomålingen og for den uavhengige risikorapporteringen både internt og eksternt.

Markedsrisiko, herunder spreadrisiko obligasjoner og sertifikater

Kursrisiko knyttet til verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på konsernets obligasjoner, sertifikater og egenkapital-instrumenter. Kvantifisering av risiko knyttet til verdifall på obligasjonsporteføljene vurdert til virkelig verdi, herunder både systematisk og usystematisk, beregnes med utgangspunkt i Finanstilsynets stresstestmodell for forsikringsselskaper. Metodikken er i hovedsak basert på Solvens II (QIS5-spesifikasjonene).

Likviditetsporteføljens totale beholdning utgjør 32,6 milliarder kroner⁶. Porteføljen i SR-Bank Markets utgjør 0,2 milliarder kroner⁷. Tabellen nedenfor gir en oversikt over eksponering fordelt på aktivaklasser.

Tabell 2: Virkelig verdi på obligasjonsporteføljen (mill. kr)

Delportefølje	4 kv. 2019	3 kv. 2019	2 kv. 2019	1 kv. 2019
Treasury	32.608	32.170	31.863	32.258
OMF/Covered Bond	20.681	21.220	21.883	22.387
Utenlandsk garantert	11.908	10.932	9.962	9.853
Norsk bank/finans	18	18	18	18
SR-Bank Markets	249	238	272	305
Norsk bank/finans	49	63	90	66
Industri/annet	200	175	182	238

Risikojustert kapital forbundet med øvrig markedsrisiko måles og følges opp etter Value at Risk- prinsippet (VaR). VaR-modellen dekker konsernets rente- og valutarisiko, samt verdipapirrisikoen forbundet med konsernets

⁶ Hvorav 6,0 milliarder kroner måles til amortisert kost og er derfor ikke utsatt for markedsrisiko.

⁷ Inkluderer hybridkapital (fondsobligasjoner) regnskapsmessig klassifisert som egenkapital.

investeringer i aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser.

Markedsrisiko rapporteres under kreditt- og motpartsrisiko i henhold til standardmetoden.

Obligasjonsporteføljen

Risikoprofil og porteføljeutvikling

Konsernet har to ulike porteføljer bestående av obligasjoner og sertifikater – henholdsvis likviditetsporteføljen og porteføljen i SpareBank 1 SR-Bank Markets. De respektive porteføljene er underlagt separate forvaltningsmandat.

Likviditetsportefølje (forvaltes av Treasury)

Likviditetsporteføljen består av rentebærende papirer som enten tilfredsstillende krav for deponering i Norges Bank, LCR-regelverket eller ukommitterte kredittrammer, samt eksponering mot selskaper i SpareBank 1-alliansen. Størrelsen på porteføljen vil til enhver tid avhenge av konsernets balanse og derigjennom behovet for likvide eiendeler. Ved utgangen av 2019 utgjør den samlede likviditetsporteføljen en verdi på 32,6 milliarder kroner.

Verdipapirer som ikke tilfredsstillende ovenstående krav innebærer i henhold til konsernets interne retningslinjer en kreditt risiko som er underlagt egne behandlingsregler.

Portefølje i SpareBank 1 SR-Bank Markets

Porteføljen i SpareBank 1 SR-Bank Markets består av finansielt orienterte investeringer i rentebærende papirer⁸. Gjeldende ramme for slike investeringer er én milliard kroner. Alle investeringer i denne porteføljen som ikke tilfredsstillende kriteriene for ukommitterte kredittlinjer vedtatt av styret er underlagt egne behandlingsregler. Ved utgangen av 2019 er porteføljen i SR-Bank Markets eksponert mot 23 utstedere og verdsatt til 249 millioner kroner.

Porteføljen har ingen innslag av strukturerte obligasjoner (CDO etc.) eller andre typer finansielle instrumenter.

I tabellene gis det en oversikt over SpareBank 1 SR-Bank sin eksponering i obligasjoner innenfor de ulike porteføljene.

Tabell 3: Verdipapireksponering i obligasjoner og sertifikater

Risikoklasser obligasjoner og sertifikater – totalt			
Risikokategori	Rating	Bokført verdi mill. kr	Prosent totalt
Laveste risiko	AAA, AA+, AA og AA-	32.590	99,2 %
Lav risiko	A+, A og A-	0	0,0 %
Moderat risiko	Ikke-ratet	43	0,1 %
Høy risiko	Ikke-ratet	75	0,2 %
Høyeste risiko	Ikke-ratet	149	0,5 %
Totalt		32.857	100,0 %

Risikoklasser – Treasury			
Risikokategori	Rating	Bokført verdi mill. kr	Prosent Treasury
Laveste risiko	AAA, AA+, AA og AA-	32.590	99,9 %
Lav risiko	A+, A og A-	0	0,0 %
Moderat risiko	Ikke-ratet	18	0,1 %
Høy risiko	Ikke-ratet	0	0 %
Høyeste risiko	Ikke-ratet	0	0 %
Totalt		32.608	100,0 %

Risikoklasser – SR-Bank Markets			
Risikokategori	Rating	Bokført verdi mill. kr	Prosent SR-Bank Markets
Laveste risiko	AAA, AA+, AA og AA-	0	0 %
Lav risiko	A+, A og A-	0	0 %
Moderat risiko	Ikke-ratet	25	10,0 %
Høy risiko	Ikke-ratet	75	30,2 %
Høyeste risiko	Ikke-ratet	149	59,7 %
Totalt		249	100,0 %

⁸ Inkluderer hybridkapital (fondsobligasjoner) regnskapsmessig klassifisert som egenkapital

Renterisiko

Renterisiko oppstår ved at konsernet kan ha ulik rentebindingstid på sine eiendeler og forpliktelser. Handelsaktivitetene knyttet til omsetning av renteinstrumenter skal til enhver tid skje innenfor vedtatte rammer og fullmakter. Konsernets rammer definerer kvantitative mål for maksimalt potensielt tap. Den kommersielle risikoen kvantifiseres og overvåkes kontinuerlig.

Konsernets overordnede rammer for renterisiko definerer maksimalt tap ved renteendring på ett prosentpoeng. Maksimum tap ved renteendring på ett prosentpoeng er totalt 85 millioner kroner som fordeles på totalbalansen til SpareBank 1 SR-Bank Markets (35 millioner kroner) og Treasury (50 millioner kroner).

Samlet valutaposisjon kan ikke overstige renterisikorammen i norske kroner.

Tabell 4: Delrammer innenfor de ulike løpetidsbåndene

Løpetidsbånd	Ramme SR-Bank Markets	Ramme Treasury
0 – 3 mnd.	NOK 20 mill.	NOK 50 mill.
3 mnd. – 6 mnd.	NOK 20 mill.	NOK 50 mill.
6 mnd. – 9 mnd.	NOK 10 mill.	NOK 50 mill.
9 mnd. – 1 år	NOK 10 mill.	NOK 50 mill.
1 år – 18 mnd.	NOK 10 mill.	NOK 20 mill.
18 mnd. – 24 mnd.	NOK 15 mill.	NOK 15 mill.
Hvert år (1-10)	NOK 30 mill.	NOK 15 mill.
10 år eller mer	NOK 30 mill.	NOK 10 mill.

Tabellen nedenfor viser total renterisiko ved utgangen av de siste fire kvartalene.

Tabell 5: Resultateffekt ved et positivt parallellskift i rentekurven på ett prosentpoeng (mill. kr)

Renterisiko	0-6 mnd.	6-12 mnd.	1-5 år	> 5 år	Totalt
4 kv. 2019	-28	4	-19	-9	-52
3 kv. 2019	-28	3	-12	-2	-40
2 kv. 2019	-17	5	-3	7	-9
1 kv. 2019	-25	3	2	6	-15

⁹ Inkluderer ikke hybridkapital (fondsobligasjoner) regnskapsmessig klassifisert som egenkapital

Valutarisiko

Valutakursrisiko er risikoen for tap ved endringer i valutakursene. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutaer hvor konsernet har eksponering. Valutakursrisikoen reguleres av nominelle rammer for maksimal aggregert valutaposisjon og maksimal posisjon i én enkeltvaluta. Overnatten kursrisiko for valuta skal netto ikke overstige 100 millioner kroner pr. enkeltvaluta og 225 millioner kroner aggregert.

Tabellen angir netto valutaeksponering medregnet finansielle derivater ved utgangen av de fire siste kvartalene.

Tabell 6: Valutaeksponering medregnet finansielle derivater (mill. kr)

Valuta	4 kv. 2019	3 kv. 2019	2 kv. 2019	1 kv. 2019
EUR	64	69	-5	-61
USD	25	33	13	-32
CHF	1	19	1	-25
GBP	2	0	2	0
SEK	-2	2	2	0
Øvrige	7	36	6	-1

Verdipapirrisiko aksjer⁹

Aksjer, andeler og andre egenkapitalinteresser klassifiseres innenfor kategoriene virkelig verdi og tilgjengelig for salg. Verdipapirer som kan måles pålitelig og som rapporteres internt til virkelig verdi klassifiseres som til virkelig verdi over resultatet. Øvrige aksjer klassifiseres som tilgjengelig for salg.

Tabellen nedenfor gir en oversikt over konsernets aksjebeholdning i de siste fire kvartalene:

Tabell 7: Konsernets aksjebeholdning til virkelig verdi ved utgangen av årets kvartaler (mill. kr)

Klassifikasjon balansen	4 kv. 2019	3 kv. 2019	2 kv. 2019	1 kv. 2019
Aksjer, andeler mv	871	842	871	850

OPERASJONELL RISIKO

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser¹⁰.

Styring av operasjonell risiko

SpareBank 1 SR-Bank skal ha en moderat risikoprofil for operasjonell risiko med en god balanse mellom tillit og kontroll som sikrer at effektivitet ivaretas, samtidig som konsernet ikke eksponeres for unødig risiko. Dette skal oppnås gjennom god risikokultur i organisasjonen, kontinuerlig læring av uønskede hendelser og utvikling av ledende metoder for å identifisere og kvantifisere risiko.

Risikostrategi og rammer for operasjonell risikoeksponering fastsettes årlig og godkjennes av styret. Det er den enkelte leders ansvar å sørge for at enheten de har ansvar for er underlagt tilstrekkelig styring og kontroll, og at operasjonell risiko styres innenfor strategi og rammer definert for konsernet. Konsernenheten for risikostyring har ansvar for å støtte og utfordre risikoeiere, og skal sørge for at konsernet har et godt rammeverk for identifisering, rapportering og oppfølging av operasjonell risiko.

Måling av operasjonell risiko

SpareBank 1 SR-Bank beregner og holder regulatorisk kapital for operasjonell risiko i henhold til sjablongmetoden. Denne metoden vurderes å gi en utilstrekkelig indikasjon på den faktiske eksponeringen for operasjonell risiko ettersom den ikke tar hensyn til virksomhetsspesifikke faktorer og etablerte kontroller, men kun tar utgangspunkt i historiske inntekter og kostnader. For å få innsikt i hva som driver operasjonell risiko i konsernet gjennomføres det derfor egne kartlegginger av operasjonell risiko hvor prosesseiere og fageksperter involveres for å identifisere potensielle risikoer med tilhørende sannsynligheter og konsekvenser.

Konsernet har lagt ned et betydelig arbeid for å utvikle avanserte ledende metoder for å identifisere og vurdere operasjonell risiko. I løpet av de siste årene har jevnlig kartlegging og oppdatering av risikobildet identifisert nye operasjonelle risikoer

med betydelig tapspotensiale. Samtidig har det blitt gjennomført målrettede risikoreducerende tiltak som har holdt det samlede potensielle tapet på et stabilt nivå. Dette er oppnådd gjennom bedre kontrolltiltak i kombinasjon med forsikringsordninger.

Utvikling i operasjonell risiko

Endringstakten i bransjen har i flere år vært økende, noe som medfører risiko for at stadig hyppigere endringer kan introdusere utilsiktede operasjonelle risikoer. Konsernet har hatt et særlig fokus på endringstakt som en vesentlig risikodriver og har profesjonalisert sine rutiner og utviklet skreddersydd systemstøtte for å registrere, risikovurdere, forankre og godkjenne alle vesentlige endringer i produkter, prosesser og systemer. Totalt har 130 endringer gjennomgått standardisert risikovurdering og godkjenning i løpet av 2019. Slik proaktiv risikostyring vurderes som et sentralt tiltak for å unngå at konsernet påføres utilsiktede nye risikoer gjennom enkeltvis eller gjennomgående svakheter i produkter, systemer og rutiner.

Uønskede hendelser

Registrering og læring av uønskede hendelser vurderes som et viktig virkemiddel for å fange opp og realisere forbedringsområder og redusere risiko. Konsernet har gjennom flere år fokusert på å bygge kultur og systemstøtte for hendelsesrapportering. Det ble registrert 372 uønskede hendelser i 2019 hvorav flere har resultert i tiltak som medfører reell reduksjon i risiko for lignende og mer alvorlige hendelser i fremtiden.

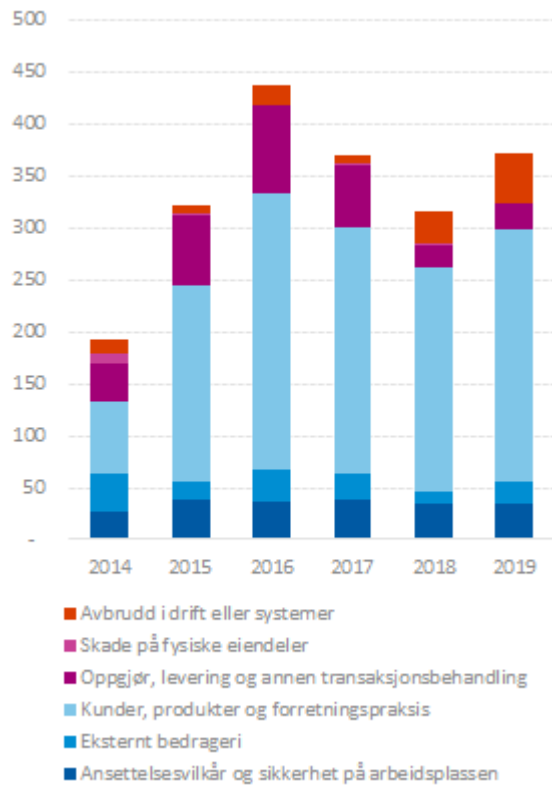
Figuren under viser antall registrerte hendelser i årene 2014 til 2019. Det samlede tapet fra registrerte uønskede hendelser i 2019 utgjorde 2,5 millioner kroner, mot 17 millioner kroner i 2018.

---

¹⁰ Juridisk risiko inngår i operasjonell risiko, men ikke strategisk risiko og omdømmerisiko som vurderes særskilt.

Figur 21: Registrerte uønskede hendelser fordelt etter Basel-kategorier:

Antall registrerte hendelser

LIKVIDITETSRISIKO

Likviditetsrisiko er risikoen for at konsernet ikke er i stand til å refinansiere sin gjeld eller ikke har evnen til å finansiere økning i eiendeler.

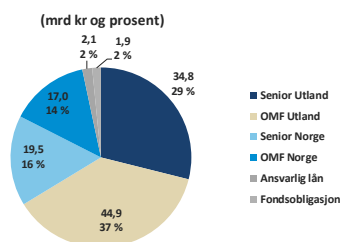
Generelt om likviditetsrisiko

Rammeverket for styring av likviditetsrisiko skal gjenspeile konsernets risikoprofil. Likviditetsrisikoen skal være lav.

Styring og måling av likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko blir styrt og målt ved hjelp av flere målemetoder, da ingen metode alene kan kvantifisere denne type risiko. Metodene inkluderer rammer for maksimale refinansieringsbehov innenfor ulike løpetider, balansenøkkeltall, overlevelsesmål i en normalsituasjon forutsatt stengte kapitalmarkeder og det kortsiktige likviditetsmålet LCR. Videre foretas det intern stresstesting av konsernets overlevelsesevne under ulike scenarier, herunder en alvorlig bank- og markedsspesifikk krise. Resultatet av stresstestene inngår i informasjonsgrunnlaget til konsernets likviditetsstrategi og beredskapsplan¹¹ ved likviditetskriser.

Figur 22: Sammensetningen av konsernets fremmedkapital pr 31.12.2019 (mrd. kr. og prosent)¹²

Likviditetsreserven er på 34,0 milliarder kroner, i tillegg er det 13,7 milliarder kroner boliglån klargjort for OMF-finansiering. Likviditetssituasjonen i SpareBank 1 SR-Bank vurderes som god.

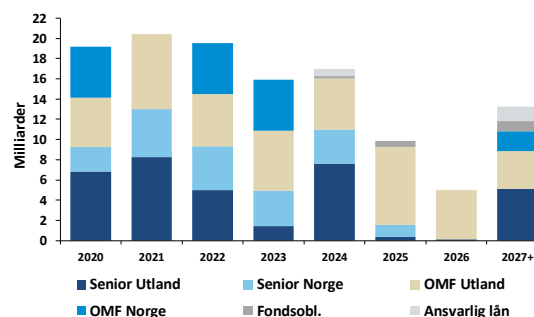
Likviditetsreserven indikerer en overlevelsesevne på 20 måneder ved utgangen av 2019 uten tilgang på ekstern finansiering. I løpet av de neste 12 månedene skal fremmedkapital tilsvarende 19,2 milliarder kroner refinansieres.

Innskudd fra kunder er en sentral finansieringskilde. For konsernet som helhet er innskuddsmassen økt med 4,3 milliarder kroner (4,3 prosent) i løpet av året og utgjør 104,1 milliarder kroner ved utgangen av 2019. Innskuddsdekningen er 48,8 prosent ved utgangen av 2019 sammenlignet med 49,1 prosent ved utgangen av 2018.

SR-Boligkreditt AS er et heleid datterselskap som ble etablert i 2. kvartal 2015. Selskapets formål er å kjøpe boliglån av SpareBank 1 SR-Bank og finansiere dette ved å utstede obligasjoner med fortrinnsrett. Gjennom SR-Boligkreditt AS kan SpareBank 1 SR-Bank diversifisere og optimalisere sin funding. Boliglån overført til SR-Boligkreditt AS utgjorde 73,0 milliarder kroner ved utgangen av 2019, og boliglån overført til SpareBank 1 Boligkreditt utgjorde 4,2 milliarder kroner.

Figuren nedenfor illustrerer fremmedkapitalforfall pr. år ved utgangen av 2019:

Figur 23: Fremmedkapitalforfall per 31.12.2019

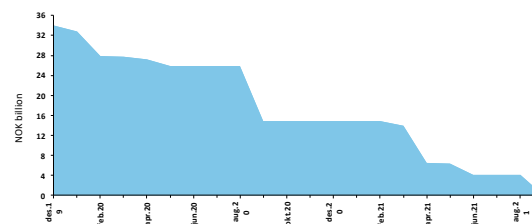
¹¹ Konsernets recoveryplan fungerer også som konsernets likviditetsberedskapsplan

¹² Ekskludert SpareBank 1 Boligkreditt

Gjennomsnittlig restløpetid på porteføljen av senior obligasjonsinnlån og OMF var 3,6 år¹³ ved utgangen av 2019.

Det blir månedlig utarbeidet en sensitivitetsanalyse som måler konsernets overlevelsessevne ved stengte kapitalmarkeder. Hovedformålet med analysen er å måle hvorvidt likviditetsrisikoen er i henhold til målformuleringen for likviditetsstyring, som stadfester at SpareBank 1 SR-Bank i en normalsituasjon skal kunne overleve i minimum 12 måneder uten ekstern tilgang til likviditet. Analysen baseres på ulike scenarioer. I basisscenarioet settes veksten i netto fundingbehov lik null, dvs. at forholdet mellom innskudd og utlån holdes konstant.

Figur 24: Sensitivitetsanalyse likviditetsrisiko basisscenarioet

Ettersom basisscenarioet forutsetter at tilgangen på ekstern likviditet faller bort kan nye utlån utelukkende finansieres ved avdrag fra og forfall i eksisterende låneporteføljer. I en slik situasjon sikrer konsernets likviditetsbuffer overlevelsessevne til september 2021. Likviditetsbufferen består av innskudd og meget sikre og likvide rentepapirer. Konsernets kortsiktige likviditetsmål, samlet LCR (Liquidity Coverage Ratio), utgjorde 155 prosent ved utgangen av året.

¹³ Basert på «first call»

EIERRISIKO

Eierrisiko er risikoen for at SpareBank 1 SR-Bank blir påført et negativt resultat fra eierposter i strategisk eide selskap eller at konsernet må tilføre ny egenkapital til strategisk eide selskap. Eierselskap defineres som selskaper hvor SpareBank 1 SR-Bank har en vesentlig eierandel og innflytelse.

Styring av eierrisiko

SpareBank 1 SR-Bank har sterkt fokus på styring og kontroll i selskaper hvor banken har fullt eller delvis eierskap. I selskaper som er deleid, enten gjennom direkte eierskap fra SpareBank 1 SR-Bank eller indirekte gjennom eierskapet på 19,5 prosent i SpareBank 1 Gruppen, er SpareBank 1 SR-Bank som største bank i alliansen representert som styremedlem i alle selskaper av spesiell betydning.

I konsernet er all oppfølging av eierposter samlet under konserndirektør for økonomi og finans. All rapportering fra de enkelte selskap og spørsmål vedrørende kapitalutvidelser med videre gjennomgås her. Gjennom aktiv styredeltakelse i en rekke av de deleide selskapene sikres et godt informasjonstilfang som ivaretar SpareBank 1 SR-

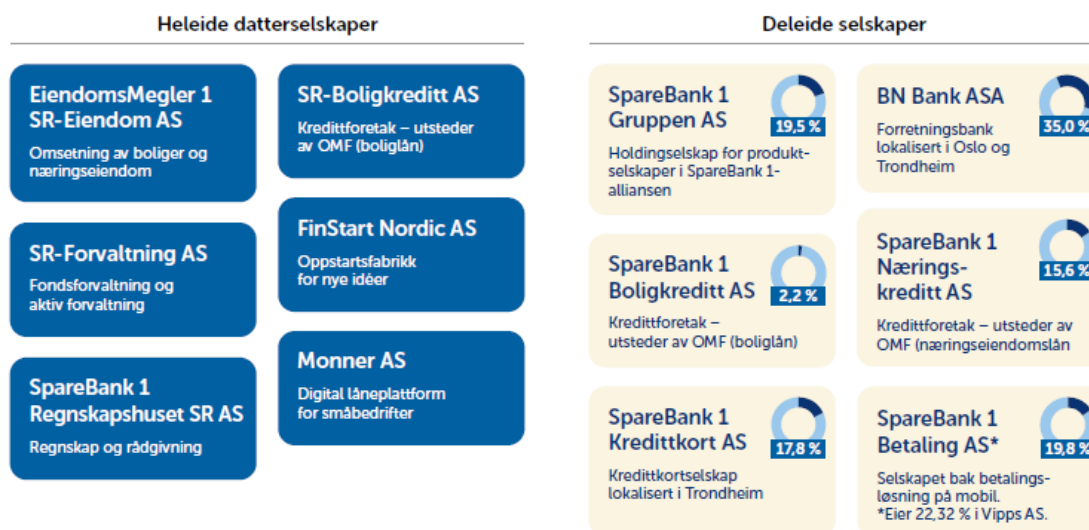
Banks eierinteresser. I saker som har karakter av å være viktig for SpareBank 1 SR-Banks øvrige virksomhet bringer den enkelte styreleder/styremedlem saken inn for plenumsdiskusjon i konsernledergruppen.

Risikorammer og tildeling av risikokapital for de enkelte selskap fastsettes årlig i bankens styre. Til grunn for dette ligger et rammeverk for vurdering av risiko.

Generelt om eierrisiko

Eierrisikoen varierer fra selskap til selskap avhengig av selskapets virksomhet med dertil iboende risiko og SpareBank 1 SR-Bank sin eierandel. Figuren under viser bankens heleide og deleide selskaper per 31.12.2019.

Figur 25: Heleide og deleide selskaper per 31.12.2019

FORRETNINGSRISIKO

Forretningsrisiko er risikoen for uventede inntekts- og kostnadssvingninger som følge av endringer i eksterne forhold som markedssituasjonen eller myndighetenes reguleringer.

Konsernet har over lengre tid utviklet et godt diversifisert inntektsgrunnlag, slik at en eventuell svikt innenfor enkelte produktgrupper eller kundesegmenter ikke skal få vesentlige konsekvenser over tid. Konsernet har over tid utviklet en kostnadseffektiv drift i kombinasjon med kontinuerlig kompetanseheving og utvidelse av

virksomheten hva gjelder produktbredde og geografi. SpareBank 1 SR-Bank har gjennom flere år lagt systematisk vekt på verdikjedetenking og utvikling av produkter og tjenester.

OMDØMMERISIKO

Omdømmerisiko er risikoen for svikt i inntjening eller kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjemarked og myndigheter.

SpareBank 1 SR-Bank har etablert en overordnet kommunikasjonsstrategi som skal sikre at informasjon formidles internt og eksternt på en måte som støtter opp om virksomhetens verdigrunnlag, mål og visjon.

Konsernet har en egen informasjonsavdeling som er representert i konsernledelsen. Det er etablert dedikerte ansvarspersoner som håndterer all kommunikasjon på sosiale medier, og informasjonshåndtering inngår i konsernets beredskapsplan som er distribuert til alle ansatte.

SpareBank 1 SR-Bank har også implementert en intern prosess for identifisering og evaluering av konsernets risikobilde for omdømme. Det foretas jevnlig og minst årlig en gjennomgang og kartlegging av hvilke omdømmerisikoer konsernet er eksponert for, og om det foreligger endringer i risikobildet.

Omdømmerisikoene identifiseres og rangeres etter vurdering av:

- Direkte håndteringskostnad («brannslukking»)
- Påvirkning på avgang av eksisterende kunder
- Påvirkning på tilgang av nye kunder
- Potensiale for at konsernets konsesjoner kan komme under vurdering og dermed indirekte påvirke markedsverdi og finansieringsevne
- Om enkelte hendelser ville innebære at det ble avdekket holdninger og handlinger som avviker betydelig fra konsernets kommuniserte verdier

Konsernet har også fortløpende overvåking av omdømme gjennom daglig overvåking og vurdering av mediebildet, samt fortløpende overvåking av omtaler i ulike sosiale medier og kanaler. De fortløpende daglige vurderinger forsøkes gjennomført på en så objektiv måte som mulig. Medlemmer av konsernledelsen og andre nøkkelpersoner får daglige rapporter over mediebildet.

STRATEGISK RISIKO

Strategisk risiko er risikoen for tap som følge av feilslåtte strategiske satsninger.

SpareBank 1 SR-Bank har en årlig strategiprosess som involverer styret, ledelse, nøkkelpersoner, divisjoner og datterselskap i arbeidet. Arbeidet ender ut i et strategisk målbilde for neste treårsperiode med en tilhørende forretnings- og handlingsplan. Forretningsplanen viser tydelig de prioriteringer som konsernet har gjort for perioden basert på scenarier og konkurranse- og markedssituasjon. Forretnings- og handlingsplanen er mest detaljert for det nærmeste året.

Konsernledelsen foretar både månedlig og tertialvis evaluering av konsernets prestasjoner og strategiske retning. I den tertialvise evalueringen vurderes også aktuelle nye initiativ og tiltak som må iverksettes basert på endringer i forutsetninger eller endringer i markedssituasjon. Strategiarbeidet er således fleksibelt i sin tilnærming og kan ivareta både kortsiktige og langsiktige målsettinger.

COMPLIANCERISIKO (ETTERLEVELSE)

Compliancerisiko er risikoen for at konsernet pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende etterlevelse av lover og forskrifter.

Compliancefunksjonen i SpareBank 1 SR-Bank er en uavhengig funksjon som skal se til at de lover, forskrifter, normer og anbefalinger som regulerer vår virksomhet og som er fastsatt av myndighetsorganer eller andre institusjoner eller foreninger, implementeres og etterlevs.

Compliancepolicy

Konsernets compliancepolicy vedtas av styret og beskriver hovedprinsippene for ansvar og organisering.

Konsernet er opptatt av å ha gode prosesser for å sikre etterlevelse av gjeldende lover og forskrifter. Effektive virkemidler for å oppnå dette er:

- Et tydelig verdigrunnlag som er klart kommunisert og forstått i organisasjonen
- En prosess for å fange opp, kommunisere og implementere endringer i lover og forskrifter
- En prosess for å følge opp og rapportere etterlevelsen av lover og forskrifter

Styring av compliancerisiko

SpareBank 1 SR-Bank styres gjennom rammeverket for compliance som fremkommer av bankens

compliancepolicy, og som skal sikre at konsernet ikke pådrar seg offentlige sanksjoner/bøter eller økonomisk tap som følge av manglende implementering og etterlevelse av lover og forskrifter.

Fokusområder er fortløpende oppfølging av etterlevelse av gjeldende regelverk og å sørge for at konsernet har beste tilpasning til kommende endringer i regelverk.

SpareBank 1 SR-Bank sin compliancefunksjon er organisert uavhengig av forretningsenhetene. Avdelingen har det overordnede ansvaret for rammeverk, oppfølging og rapportering innenfor complianceområdet. Konserndirektør for compliance rapporterer direkte til administrerende direktør og styret. Verdipapirforetaket og datterselskaper har egne complianceansvarlige der dette er påkrevd.

Lederne i konsernet er operativt ansvarlige for praktisk implementering og etterlevelse av lover og forskrifter. Alle medarbeidere er ansvarlige for at de til daglig etterlever og forstår gjeldende lover og forskrifter.

FORKORTELSER OG DEFINISJONER

Forklaring på forkortelser som ofte blir benyttet i Pilar 3:

Forkortelse	Forklaring
IRB	Interne målemetoder (Internal Rating Based)
PD	Misligholdssannsynlighet (Probability of Default)
DR	Faktisk mislighold (Default Rate)
EAD	Eksponering ved mislighold (Exposure at Default)
KF	Konverteringsfaktor (andel av ubenyttet trekkrettighet som forventes trukket opp gitt mislighold)
LGD	Tap gitt mislighold (Loss Given Default)
PM	Personmarkedet
BM	Bedriftsmarkedet

Et engasjement anses som misligholdt dersom:

- Et krav er forfalt med mer enn 90 dager og beløpet er over kr. 1.000, eller
- Når banken har grunn til å anta det er sannsynlig at debitor ikke klarer å tilbakebetale (fullt ut) i henhold til sine forpliktelser:
  - Banken foretar nedskrivning på grunn av svekket kredittverdighet.
  - Banken avhender en fordring til underkurs som følge av svekket kredittverdighet.
  - Banken gir som følge av betalingsproblemer hos motparten betalingsutsettelse eller ny kreditt til betaling av termin, eller avtaler endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår.
  - Det er begjært åpning av gjeldsforhandling, konkurs eller offentlig administrasjon hos motparten, eller det er innledet frivillig gjeldsforhandling.
  - Banken antar av andre grunner at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt.

VEDLEGG

Viser til eget vedlegg (Excel) som oppdateres kvartalsvis.